

EY

Building a better
working world

“PAŞA Bank” ASC

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat.....	2
Konsolidasiya edilmiş ümumi gelir haqqında hesabat	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	4
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	5

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilə bağlı qeydlər

1. Əsas fealiyyət.....	6
2. Hesabatların tərtibatının esası	6
3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali	7
4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri	22
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri.....	23
6. Ticaret qiymətli kağızları	23
7. Kredit teşkilatlarından alınacaq məbləğlər	24
8. Investisiya qiymətli kağızları.....	25
9. Müşterilərə verilmiş kreditlər	26
10. Investisiya emlakı.....	28
11. Əmlak və avadanlıqlar	29
12. Qeyri-maddi aktivlər	30
13. Diger aktivlər və öhdəliklər	31
14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	32
15. Müşterilər qarşısında öhdəliklər	33
16. Diger borc öhdəlikləri	33
17. Buraxılmış borc qiymətli kağızları	33
18. Subordinasiyalı borc.....	33
19. Törəmə maliyyə aletləri	34
20. Vergilər.....	34
21. Kapital	34
22. Təahhüdler və potensial öhdəliklər	36
23. Faiz qazandıran aktivlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri və zamanəllər və akkreditivlər üçün yaradılan ehtiyatlar ...	38
24. Xalis haqq və komissiya geliri	39
25. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər.....	39
26. Risklərin idarə edilməsi	40
27. Maliyyə aletlərinin ədaətli dəyəri.....	51
28. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili	54
29. Aidiyyatı olan şəxslər haqqında açıqlamalar	55
30. Maliyyə fealiyyətindən emələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər	56
31. Kapitalın adekvatlığı	56
32. Aralıq dövr başa çatandan sonra baş vermiş hadisələr	57

Müstəqil auditorun hesabatı

"PAŞA Bank" ASC-nin Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz "PAŞA Bank" ASC-nin və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2018-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər, konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən və mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalindən ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələrini və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın "Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının "Peşəkar mühasiblərin etika məcəlləsi"nə ("MBESŞ Məcəlləsi") uyğun olaraq biz Qrupdan müstəqilik və biz MBESŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit Komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqlılıq və ya sahv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazımlı bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativi olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üçün məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditü üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırlı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığı gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərkədən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənib hazırlanması məqsədilə audita aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Qrupun daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıraq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyatlı çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

12 aprel 2019-cu il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixinə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2018	2017
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	1,503,046	1,465,771
Ticaret qiymətli kağızları	6	895	2,224
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	334,834	592,029
Investisiya qiymətli kağızları	8	1,458,146	445,938
Törəmə maliyyə aktivləri	19	2,050	1,665
Müşterilərə verilmiş kreditlər	9	1,731,565	1,350,668
Investisiya əmlakı	10	71,719	1,668
Əmlak və avadanlıqlar	11	18,236	12,808
Qeyri-maddi aktivlər	12	49,754	48,954
Cari vergi aktivləri		—	
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	20	4,003	2,154
Diger aktivlər	13	35,116	640
Cəmi aktivlər		5,209,364	3,958,415
Öhdəliklər			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	14	524,975	399,973
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	15	3,953,952	2,889,961
Diger borc öhdəlikləri	16	—	39,105
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	17	102,300	81,765
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	19	81	2,058
Cari vergi öhdəlikləri		5,516	1,136
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	20	7,886	10,056
Zəmanətlər və diger öhdəliklər üçün ehtiyat	22	6,425	3,112
Subordinasiyalı kredit	18	18,921	—
Diger öhdəliklər	13	41,299	32,100
Cəmi öhdəliklər		4,661,355	3,459,266
Kapital			
Səhmdar kapitalı	21	333,000	333,000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		114,930	113,601
Diger ehtiyatlar		1,983	—
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlir/(zərər)		338	(24)
Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat		9,774	52,496
Bankın səhmdarlarına aid olan cəmi kapital		460,025	499,073
Qeyri-nəzareti payları		87,984	76
Cəmi kapital		548,009	499,149
Cəmi öhdəliklər və kapital		5,209,364	3,958,415

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını Bankın İdare Heyəti adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Taleh Kazimov

İdare Heyətinin Sədri

Bəhruz Nəğıyev

Baş Maliyyə İnzibatçısı

12 aprel 2019-cu il

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2018	2017
Faiz geliri			
Müştərilərə verilmiş kreditlər		140,670	126,613
Satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları		48,095	25,488
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		27,665	16,740
Kredit teşkilatlarından alınacaq məbləğlər		11,985	59,096
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gelirləri		228,415	227,937
Ticarət qiymətli kağızları		—	2,142
Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları		1,151	1,032
Digər faiz gelirləri		1,151	3,174
Faiz xərci			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(33,630)	(71,534)
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		(12,969)	(12,066)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(7,536)	(4,715)
Diger borc öhdəlikləri		(316)	(1,057)
Subordinasiyalı borc		(221)	—
		(54,672)	(89,372)
Xalis faiz geliri			
Maliyyə aktivləri üzrə kredit (zərəri xərci) / geliri	23	(4,296)	3,111
Kredit zərəri xərcindən sonra xalis faiz geliri		170,598	144,850
Xalis haqq və komissiya geliri	24	16,505	11,191
Ticarət qiymətli kağızlarından xalis gelirlər		176	3,065
İnvestisiya qiymətli kağızlarından xalis gelirlər/(zərərlər)		23	(102)
Xarici valyutadan xalis gelirlər/(zərərlər):			
- diliñq əməliyyatları		20,562	33,380
- mezənnə fərgi		(2,819)	2,910
- xarici valyuta ilə törəmə alətlərlə əməliyyatlar		2,839	1,624
Diger gelir		1,982	533
Qeyri-faiz geliri		39,268	52,601
İşçilər üzrə xərclər	25	(51,555)	(43,891)
Ümumi və inzibati xərclər	25	(35,652)	(30,927)
Köhnəlme və amortizasiya	10, 11, 12	(8,603)	(7,451)
İnvestisiya əmlakının dəyərsizləşməsi	10	(13,546)	—
Lisenziyanın dəyərsizləşməsi	12	(2,659)	(6,236)
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər aktivlər üzrə (ehtiyat)/ehtiyatın qaytarılması	23	(2,867)	3,844
Qeyri-faiz xərcləri		(114,882)	(84,661)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət		94,984	112,790
Mənfəət vergisi xərci	20	(20,931)	(23,698)
İl üzrə mənfəət		74,053	89,092
Mənfəət aiddir:			
- Bankın səhmdarlarına		76,298	89,085
- qeyri-nəzarət payının mülkiyyətçilərinə		(2,245)	7
		74,053	89,092

Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azerbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2018	2017
İl üzrə mənfəət		74,053	89,092
Diger ümumi gəlir <i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan digər ümumi gəlir:</i>			
Diger ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızlarının mənfəət və ya zərərə silinməsi üzrə məcmü gəlinin/(zərərin) yenidən təsnifləşdirilməsi	(23)	102	
Diger ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızlarının ədaletli dəyərində xalis dəyişiklik	(323)	(131)	
Diger ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızları üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər	23	756	—
Diger ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis reallaşdırılmamış gəlirlər/(zərərlər)	21	410	(29)
Diger ümumi gəlinin komponentlərinə aid olan gəlir vergisi	20	(82)	6
Xarici valyuta üzrə məzənə fərqi	21	(65,612)	(18,550)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan xalis digər ümumi zərərlər		(65,284)	(18,573)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		8,769	70,519
Galir aiddir:			
- Bankın sehmdarlarına	37,120	70,512	
- qeyri-nəzarət payının mülkiyyətçilərinə	(28,351)	7	
	8,769	70,519	

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə**

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Bankın səhmdarlarına aiddir								Cəmi kapital
	Səhmdar kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət (yığılmış deficit)	İnvestisiya qıymatlı kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış galır/ (zərərlər)	Digər ehtiyatlar	Xarici valyutanın üzrə çevriləməsi üzrə ehtiyat	Cəmi	Qeyri-nəzarət payları		
31 dekabr 2016-ci il	333,000	83,152	(1)	-	71,046	487,197	69	487,266	
İl üzrə mənfəət	-	89,085	-	-	-	89,085	7	89,092	
İl üzrə digər ümumi gelir/(zərər)	-	-	(23)	-	(18,550)	(18,573)	-	(18,573)	
İl üzrə cəmi ümumi gelir (zərər)	-	89,085	(23)	-	(18,550)	70,512	7	70,519	
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 21)	-	(58,636)	-	-	-	(58,636)	-	(58,636)	
31 dekabr 2017-ci il	333,000	113,601	(24)	-	52,496	499,073	76	499,149	
9 sayılı MHBS-nin tətbiqinin təsiri (Qeyd 3)	-	(147)	-	-	-	(147)	-	(147)	
9 sayılı MHBS əsasında yenidən hesablanmış liklin qalıq	333,000	113,454	(24)	-	52,496	498,926	76	499,002	
İl üzrə mənfəət	-	76,298	-	-	-	76,298	(2,245)	74,053	
İl üzrə digər ümumi zərər	-	-	328	-	(39,506)	(39,178)	(26,106)	(65,284)	
İl üzrə cəmi ümumi gelir/(zərər)	-	76,298	328	-	(39,506)	37,120	(28,351)	8,769	
Qeyri-nəzarət paylarının satışı (Qeyd 1)	-	(11,425)	34	-	(3,216)	(14,607)	116,259	101,652	
Ehtiyatlara köçürmələr	-	(1,983)	-	1,983	-	-	-	-	
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 21)	-	(61,414)	-	-	-	(61,414)	-	(61,414)	
31 dekabr 2018-ci il	333,000	114,930	338	1,983	9,774	460,025	87,984	548,009	

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeyd	2018	2017
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		228,943	195,836
Ödənilmiş faiz		(54,722)	(53,321)
Alınmış haqq və komissiya		33,415	24,545
Ödənilmiş haqq və komissiya		(17,358)	(13,722)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışından eldə edilmiş xalis realizasiya edilmiş galirlər/(zarərlər)	23		(102)
Ticaret qiymətli kağızlarından xalis realizasiya edilmiş gelir	-		2,849
Xarici valyuta ilə bağlı əməliyyatlarından və xarici valyuta ilə töremsə aletlərlə əməliyyatlardan zərərləri çıxməqlə realizasiya edilmiş gelirlər	21,099		35,811
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər	(48,481)		(40,869)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər	(33,427)		(29,839)
Alınmış digər əməliyyat geliri	2,963		1,794
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən evvel əməliyyat fəaliyyəti üzrə eldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti	132,455	122,982	
Əməliyyat aktivlərində xalis (artma)/azalma			
Ticaret qiymətli kağızları	100		20,428
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	237,877		138,964
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(489,145)		(270,754)
Digər aktivlər	7,596		(4,074)
Əməliyyat öhdəliklərində xalis artma/azalma	1,098,987	600,396	
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	169,706		96,099
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	1,086,414		506,475
Digər borc öhdəlikləri	(38,575)		(15,112)
Digər öhdəliklər	(7,441)		5,388
Mənfəət vergisindən evvel əməliyyat fəaliyyəti üzrə eldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	1,082,859	568,844	
Ödənilmiş mənfəət vergisi	(16,128)	(31,552)	
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə eldə edilmiş xalis pul vəsaitləri	1,082,859	568,844	
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılması və geri alınmasından daxilolmalar	6,696,415		1,672,006
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması	(7,707,580)		(1,882,141)
Ticaret qiymətli kağızlarının satılması və geri alınmasından daxilolmalar	711		-
Əmlak və avadanlıqların satılmışından daxilolmalar	19		42
Əmlak və avadanlıqların alınması və avans ödənişləri	(42,709)		(5,685)
Qeyri-maddi aktivlərin satın alınması	(15,743)		(6,562)
İnvestisiya əmlakının alınması	(78,771)		-
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri	(1,147,658)	(222,340)	
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Qeyri-nazərət paylarının satılması	101,652		-
Buraxılmış istiqrazlardan daxilolmalar	30	146,132	165,216
Buraxılmış istiqrazların geri alınması	30	(110,453)	(101,321)
Subordinasiyalı kreditlərdən daxilolmalar	30	18,700	-
Ödənilmiş dividendlər	21	(61,414)	(58,636)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən xalis pul vəsaitləri	94,617	5,259	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		7,449	8,239
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə gözlənilən kredit zərərinin dəyişməsinin təsiri		8	-
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artma	37,275	360,002	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəline	5	1,465,771	1,105,769
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	1,503,046	1,465,771

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"PAŞA Bank" ASC ("Bank") 18 iyun 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi əsasında açıq tipli səhmdar cəmiyyət kimi təsis edilmişdir. Bank Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("ARMB") 28 noyabr 2007-ci ildə verdiyi 250 nömrəli bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank və onun törəmə müəssisələri (birlikdə – "Qrup") əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, ödənişləri köçürür, valyuta mübadilesini aparır və kommersiya və özəl müştərilərinə digər bank xidmətlərini göstərir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın Azərbaycanda beş xidmət məntəqəsi (2017-ci il: dörd) və iki filialı (2017-ci il: iki) və Gürcüstan Respublikasında yerləşən "PAŞA Bank Georgia" SC adlı və Türkiye Respublikasında yerləşən PAŞA Yatırım Bankası A.Ş. adlı iki törəmə müəssisəsi ("Törəmə müəssisələr") (2017-ci il: iki) var idi.

Bankın qeydiyyata alınmış rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan, Bakı, AZ1005, Yusif Məmmədəliyev küçəsi, 15.

31 dekabr 2018-ci və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərində Bankın mövcud səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

<u>Səhmdarlar</u>	<u>2018, %</u>	<u>2017, %</u>
Paşa Holding Ltd.	60	60
Ador Ltd.	30	30
Cənab Arif Paşayev	10	10
Cəmi	100	100

31 dekabr 2018-ci və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərinə Qrupun yekun mülkiyyətçiləri Qrup üzrə birgə nəzarəti həyata keçirən xanım Leyla Əliyeva və xanım Arzu Əliyevadır.

"PAŞA Bank Georgia" SC, tam mülkiyyətdə olan törəmə müəssisə, Gürcüstan Respublikasında yerləşir, bank sektorunda fəaliyyət göstərir, 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qeydiyyata alınmış və ödənilmiş səhmdar kapitalı 35,000 Gürcüstan larişi təşkil edir. 2014-cü ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalı artırılaraq, 31 dekabr 2018-ci il tarixinə 103,000 Gürcüstan larişi təşkil etmişdir. "PAŞA Bank Georgia" SC Gürcüstan Milli Bankının ("GMB") 17 yanvar 2013-cü il tarixində verdiyi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

"PAŞA Bank Georgia" SC-nin rəsmi ünvanı belədir: Gürcüstan, Tbilisi GE 0108, Rustaveli küçəsi 15.

TAIB Yatırım Bank A.Ş. 25 dekabr 1987-ci ildə Nazirlər Kabinetinin 6224 sayılı qərarı ilə, Bankın yerli qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri ödənilildikdən sonra xalis mənfəətinin və (ləğv edildiyi təqdirdə) kapitalının xarici səhmdarlarla keçirilməsinə icazə vermekle, investisiya bankı kimi təsis edilmişdir. 27 yanvar 2015-ci ildə Bank TAIB Yatırım Bank A.Ş.-nın səsvermə hüququnu verən aid səhmlərinin 79.47%-ni almış və səhmdar kimi qeydiyyatdan keçəndə TAIB Yatırım Bank A.Ş. adı dayışdırılarak PAŞA Yatırım Bankası A.Ş. olmuşdur. 2015-ci ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 175,000 min Türk lirası məbleğində artırılaraq 255,000 min Türk lirası olmuş və törəmə müəssisədə mülkiyyət hüququ 99.92%-dek artırılmışdır. 6 iyun 2018-ci il tarixində törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 245,000 min Türk lirası məbleğində artırılaraq 500,000 min Türk lirası olmuşdur. Artım Bankın Müşahidə Şurasının qararında əsasən edilmişdir. Bu qərara əsasən yeni buraxılmış səhmlər PASHA Holding tərəfindən eldə edilmişdir. Nəticədə, Bankın törəmə müəssisədə səhmləri 99.92%-dən 50.96%-dek azalmış və 31 dekabr 2018-ci il tarixinə PASHA Holding 49%-lik mülkiyyət hüququ ilə yeni qeyri-nəzarət səhmdar olmuşdur. PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-in baş ofisi İstanbulda yerləşir. Bankın fəaliyyəti Türkiye Respublikasının Mərkəzi Bankı ("TRMB") tərəfindən nizamlanır.

"PAŞA Bank" ASC və onun törəmə müəssisələri hazırlı maliyyə hesabatlarında konsolidasiya edilmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan manatı "PAŞA Bank" ASC-nin funksional və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülürlər və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Qrup qeydlərin aparılması və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-a uyğun olaraq həyata keçirilir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Ədalətli dəyərlərə ölçülümiş ticaret və müəyyən investisiya qiymətli kağızları və törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

9 sayılı MHBS Maliyyə alətləri

9 sayılı MHBS 1 yanvar 2018-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonrakı illik dövrlər üçün 39 sayılı "Maliyyə alətləri: Tanınma və qiymətləndirmə" adlı MUBS-ni əvəz edir. Qrup 2017-ci il üzre 9 sayılı MHBS-nin ehətə dairəsinə daxil olan maliyyə alətləri üçün müqayisəli məlumatı yenidən təqdim etməmişdir. Buna görə 2017-ci il üzre müqayisəli məlumatlar 39 sayılı MUBS əsasında təqdim edilir və 2018-ci il üzre təqdim edilən məlumatlarla müqayisə edilmir. 9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsindən əmələ gələn fərqlər birbaşa 1 yanvar 2018-ci il tarixinə bölüşdürülməmiş mənfəətdə tanınmışdır və aşağıda açıqlanır.

(a) Tesniləşdirmə və qiymətləndirmə

9 sayılı MHBS-yə əsasən "yalnız əsas məbleğin və faizin ödənilmesi" (YƏMFÖ) meyarına uyğun gəlməyən bütün borc maliyyə aktivləri ilkin tanınma zamanı mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlər ölçülən aktivlər (MZƏD) kimi təsnifləşdirilir. Bu meyara uyğun olaraq, "əsas kreditləşmə sazişi"ne uyğun olmayan borc alətləri, məsələn, əlaqədar konvertasiya opsiyonları və ya "regress hüququ olmayan" kreditlər kimi alətlər MZƏD ilə ölçülür. YƏMFÖ meyarına cavab verən borc maliyyə aktivləri üçün, ilkin tanınmada təsnifat bu alətlərin idarə olunduğu biznes modelinə əsasən müəyyən edilir:

- ▶ "yığılmaq üçün saxlanılan" əsasda idarə olunan alətlər amortizasiya olunmuş dəyərlər ölçülür;
- ▶ "yığılmaq və satış üçün saxlanılan" əsasda idarə olunan alətlər digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərdə ölçülür (DÜGƏD);
- ▶ ticarət maliyyə aktivləri daxil olmaqla digər əsaslarla idarə olunan alətlər MZƏD ilə ölçülür.

Alətin DÜGƏD ilə təsnifləşdirilməsi yekun olaraq təyin edildiyi hallar istisna olmaqla, kapital maliyyə aktivləri ilkin tanınmada MZƏD ilə ölçülən alət kimi təsnifləşdirilməlidir. DÜGƏD ilə təsnif edilən kapital investisiyaları üçün dividend gəliri istisna olmaqla, bütün realizasiya edilmiş və realizasiya edilməmiş gəlir və zərərlər, sonraki dövrlərdə mənfəət və ya zərərə təsnifləşdirilməyərək, digər ümumi gəlirdə tanınır.

Maliyyə öhdəliklərinin təsnifatı və ölçüləsi hazırlı 39 sayılı MUBS-un tələbləri ilə müqayisədə əsas etibarı ilə dəyişməz olaraq qalır. Törəmə alətlər MZƏD ilə ölçülməkdə davam edəcəkdir. Əlaqədar törəmə alətlər artıq əsas maliyyə aktivindən ayrılmır.

(b) Dəyərsizləşmə

9 sayılı MHBS-nin tətbiqi Qrupun maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin uçot qaydasını tamamilə dəyişmişdir, belə ki, 39 sayılı MUBS-un çəkilmiş zərərlər əsasında yanaşması proqnoz gözlənilən kredit zərəri yanaşması (GKZ) ilə əvəz edilmişdir. 1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən Qrup kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri müqavilələri ilə birlikdə MZƏD ilə ölçüləməyen bütün kreditlər və digər borc maliyyə aktivləri üçün gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat uçota alır. Kapital alətləri üzrə 9 sayılı MHBS əsasında dəyərsizləşmə hesablanmasıdır.

Kredit riski əmələ gəldiyi andan etibarən əhəmiyyətli artdığı hallar istisna olmaqla ehtiyat növbəti on iki ay ərzində defolt ehtimalı ilə bağlı GKZ-ya əsaslanır. Maliyyə aktiv "satınalınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktiv" (SYKD) tərifinə uyğundursa, ehtiyat aktivin istifadə müddəti üzrə GKZ-dəki dəyişikliyə əsaslanır. Qrupun dəyərsizləşmə metodunun detalları 26 sayılı Qeyddə göstərilir. 1 yanvar 2018-ci il tarixinə 9 sayılı MHBS-nin tətbiqinin kəmiyyət təsiri aşağıdakı (c) bəndində göstərilir.

(c) 9 sayılı MHBS-yə keçidin təsiri

Aşağıdakı cədvəllərdə 9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin 1 yanvar 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabata və bölüşdürülməmiş mənfəətə təsiri, o cümlədən 39 sayılı MUBS əsasında çəkilmiş kredit zərərinin hesbalanması qaydasının 9 sayılı MHBS ilə nəzərdə tutulmuş GKZ ilə əvəz edilməsinin təsiri də eks etdirilir.

(Məbleğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

39 sayılı MUBS əsasında balans dəyerinin 1 yanvar 2018-ci il tarixinə 9 sayılı MHBS əsasında qeydə alınmış qalıqlarla üzləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

	39 sayılı MUBS əsasında ölçmə Sınıf Məbləğ			Yenidən taşınlaş- dırma	Yenidən hesablanma GKZ İstinad Sınıf			9 sayılı MHBS Məbləğ
	İstinad	Sınıf	Məbləğ		GKZ	İstinad	Sınıf	
Maliyyə aktivləri								
Pul vesaitləri və pul vesaitlərinin ekvivalentləri	A	K və Db ¹	1,465,771	-	-	-	1,465,771	Amortizasiya hesablanmış dəyer
Ticarət qiymətli kağızları Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	A	MZƏD K və Db	2,224 592,029	-	-	-	2,224 592,029	MZƏD Amortizasiya hesablanmış dəyer
Törəmə maliyyə aktivləri Müşterilərə verilmiş kreditlər	A	MZƏD K və Db	1,665 1,350,668	-	2,176	(802)	1,665 1,352,042	MZƏD (mütləq) Amortizasiya hesablanmış dəyer
DÜĞƏD ilə investisiya qiymətli kağızları Amortizasiya hesablanmış dəyerlər investisiya qiymətli kağızları	A	SMO ² K və Db	405,530 40,408	-	(403)	-	405,530 40,005	DÜĞƏD Amortizasiya hesablanmış dəyer
Diger maliyyə aktivləri	A	K və Db	13,231	-	-	-	13,231	Amortizasiya hesablanmış dəyer
Qeyri-maddi aktivlər								
Təxirə salınmış vergi aktivləri			640	-	-	-	640	
Cəmi aktivlər			3,872,166		1,773	(802)	3,873,137	
Zəmanətler və diger öhdəliklər üzrə ehtiyat								
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri			3,112 10,056	-	1,155 124	- (161)	4,267 10,019	
Cəmi öhdəliklər			13,168		1,279	(161)	14,286	

1 K və Db: Kreditlər və debitor borcları.

2 SMO: Satış üçün mövcud olan.

A 1 yanvar 2018-ci il tarixinə Qrupun apardığı təhlil göstərməsidir ki, ticarət qiymətli kağızları və törəmə maliyyə aktivləri istisna olmaqla bütün maliyyə aktivləri YÖMFÖ meyarına uyğundur. Beləliklə, əvvəller 39 sayılı MUBS əsasında amortizasiya hesablanmış dəyerlər ölçülən bu maliyyə aktivləri Bank tərəfindən 9 sayılı MHBS əsasında amortizasiya hesablanmış dəyerlər ölçülən maliyyə aktivləri kimi təsnifləşdirilir.

Ehtiyatlar və böülüsdürülənməmiş mənfəət üzrə 9 sayılı MHBS-yə keçidin təsiri aşağıda təqdim edilir:

Böülüsdürülənməmiş mənfəət								
39 sayılı MUBS əsasında yekun qalıq (31 dekabr 2017-ci il)								113,601
9 sayılı MHBS üzrə GKZ-nin tanınması								618
Düzəlişlə bağlı tanınmış zərər								(802)
Yuxarıdakılarda bağlı təxirə salınmış vergi								37
9 sayılı MHBS əsasında yenidən hesablanmış ilkin qalıq (1 yanvar 2018-ci il)								113,454
9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinə görə kapitalda cəmi dəyişiklik								(147)

(Məbleğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 39 sayılı MUBS əsasında məcmu ilkin kredit zərəri üçün ehtiyat və 37 sayılı "Ehtiyatlar, potensial öhdəliklər və potensial aktivlər" adlı MUBS əsasında kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanəti müqavilələri 9 sayılı MHBS əsasında GKZ ehtiyatları ilə üzləşdirilir.

	31 dekabr 2017-ci il tarixinə	1 yanvar 2018-ci il tarixinə	
	39 sayılı MUBS / 37 sayılı MUBS əsasında kredit zərəri Üçün ehtiyat	Yenidən hesablanması	9 sayılı MHBS əsasında GKZ
Aşağıdakılardan üçün dəyərsizləşmə ehtiyatı			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbleğlər	(871)	-	(871)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlərle müşterilərə kreditlər	(63,324)	2,176	(61,148)
Investisiya qiymətli kağızları: 39 sayılı MUBS əsasında kreditlər və debitor borcları və 9 sayılı MHBS əsasında amortizasiya hesablanmış dəyərlər investisiya qiymətli kağızları	(160)	(403)	(563)
	<u>(64,355)</u>	<u>1,773</u>	<u>(62,582)</u>
Kreditlə bağlı təehħüdler	(3,112)	(1,155)	(4,267)
	<u>(67,467)</u>	<u>618</u>	<u>(66,849)</u>

15 sayılı MHBS "Müşterilərə müqavilələrdən gəlirlər"

2014-cü ilin may ayında buraxılmış və 2016-ci ilin aprel ayında düzəlişlər edilmiş 15 sayılı MHBS, müşterilərə müqavilələrdən irəli gelən gəlirlərin üçota alınması üçün 5 mərhələli modeli tətbiq edir. 15 sayılı MHBS-ya görə gəlirlər müəssisənin müştəriyə göndərdiyi mallar və ya xidmətlər əvəzində alınması gözlənilen vəsaiti eks etdirən məbləğdə tanınır. Lakin, standart maliyyə aletləri və lizinglərlə bağlı gəlirlərə tətbiq edilmir və beləliklə də Qrupun gəlirlərinin eksəriyyətinə, o cümlədən 9 sayılı "Maliyyə aletləri" adlı MHBS və 17 sayılı "İcarələr" adlı MUBS-un əhatə dairesinə daxil olan faiz gəlirlərinə, qiymətli kağızlarla emalıyyatlar üzrə gəlirlərə/(zərərlərə), icarədən gəlirə təsir göstərmir. Neticədə, , aşağıda təsvir olunan dəyişken ödenişin qiymətləndirilməsinə göstərilən təsir istisna olmaqla, bu standartın qəbul edilməsi Qrupun gəlirlərinin eksəriyyətinə təsir göstərmir.

22 sayılı MHBŞK şəhri "Valyuta əmalıyyatları və avans ödənişləri"

Bu Şəhər izah edir ki, avans məbləğinə aid olan qeyri-monetary aktivin və ya qeyri-monetary öhdəliyin uçotdan çıxarılması üzrə əlaqəli aktivin, xərcin və ya gəlirin (və ya bunların bir hissəsinin) ilkin tanınmasında istifadə ediləcək spot valyuta məzənnəsinin müəyyənəşdirilməsində emalıyyat tarixi olaraq müəssisə tərəfindən avans ödənişindən irəli gələn qeyri-monetary aktiv və ya qeyri-monetary öhdəliyin ilkin olaraq tanındığı tarix hesab edilir. Bir çox avans ödəniş və ya daxilolma olduqda, müəssisə hər bir avans ödəniş və ya daxilolma üçün əmalıyyat tarixini müəyyən etməlidir. Bu şəhər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

Konsolidasiya prinsipləri

Törəmə müəssisələr, yəni Bankın nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələr, konsolidasiya edilir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Bank investisiya obyektində iştirakı ilə bağlı zərərə məruz qalsın və ya gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyekti üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun. Xüsusilə, Bank investisiya obyekti yalnız və yalnız o halda nəzarət edir ki, Bank:

- Investisiya obyekti üzrə nəzarət hüququna malik olsun (yəni mövcud olan səsvermə hüquqları hazırda investisiya obyekti müvafiq fəaliyyətini idarə etmək imkanını versin);
- Investisiya obyekti istirakla bağlı risk və ya dəyişən gəlirlər əldə etmək hüququna malik olsun; və
- Gəlirlərə təsir göstərmək üçün investisiya obyekti üzrə nəzarətdən istifadə etmək imkanına malik olsun.

Ümumiyyətlə, fərziyyəyə görə səsvermə hüquqlarının çoxluğu nəzarətin əldə edilməsi ilə nəticələnir. Bu fərziyyəni dəstəkləmək üçün və Bank səsvermə hüquqlarının və ya investisiya obyekti analoji hüquqların çoxluğundan az paya sahib olanda Bank investisiya obyekti üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şəraitləri, o cümlədən aşağıdakılardan nəzərdən keçirir:

- Investisiya obyekti digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə razılışması (razılışmaları);
- Digər müqavilə razılışmalarından irəli gələn hüquqlar;
- Bankın səsvermə hüquqları və potensial səsvermə hüquqları.

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Konsolidasiya prinsipləri (davamı)

Törəmə müəssiseler nəzəret Banka keçdiyi tarixdən konsolidasiya edilir və nəzəret başa çatdıqdan sonra konsolidasiya dayandırılır. Bütün qrupdaxili əməliyyatlar, balanslar və qrupun şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən reallaşdırılmamış gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürürlən aktivin dəyərsizləşməsini göstərmirse, reallaşdırılmamış zərərlər de silinir. Lazım gəldikdə, Qrupun qəbul etdiyi siyasetə uyğunlaşmaq məqsədilə törəmə müəssisələrin uçot siyasetində dəyişiklik aparılır. Törəmə müəssisənin mülkiyyət payındakı dəyişiklik, nəzəret hüquq dəyişməkdə, kapital əməliyyatı kimi uçota alınır. Zərərlər defisitli saldo ilə nəticələnsə də, qeyri-nəzəret iştirak payına aid edilir.

Bank törəmə müəssise üzrə nəzareti itirdikdə, o, törəmə müəssisənin aktivləri (o cümlədən qudvili) və öhdəlikləri, qeyri-nəzəret paylarının balans dəyeri, kapitalda qeydə alınmış ümumi məzənnə fərqlərini uçtdan silir; əldə edilmiş kompensasiyanın ədalətli dəyərini, saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərini və mənfəət və ya zərərdə her hansı əlavəni və ya defisiti tanır və əvvəl digər ümumi gəlirdə tanınmış komponentlərde əsas şirkətin payını mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edir.

Müəssisələrin birləşməsi

Müəssisələrin birləşməsi satın alma metodunu tətbiq etməklə uçota alınır. Satın almanın dəyeri alış tarixində ədalətli dəyərlə ölçülü köçürülmüş kompensasiyanın ve satın alınan müəssisədə qeyri-nəzəret payının cəmi kimi ölçülür. Müəssisələrin birləşməsi üçün satın alan müəssisə satın alınan müəssisədə qeyri-nəzəret iştirak payını ya ədalətli dəyərlə, yaxud da satın alınan müəssisənin müəyyən edilə bilən xalis aktivlərindəki payına proporsional olaraq qiymətləndirir. Çekilmiş satın alma məsəfləri xərclərə silinir.

Qrup her hansı müəssisəni satın aldıqda, münasib təsnifləşdirmə və təyin etmə məqsədilə maliyyə aktivlərini və öhdəliklərini müqavilə şərtləri, iqtisadi şərtlər, alış tarixində mövcud olan digər uyğun şərtlər əsasında qiymətləndirməlidir. Buna satın alınan müəssisə tərəfindən elaqədar törəmə alətlərin əsas müqavilədə ayrılması da aid edilir. Müəssisələr mərhələlərlə birleşdiriləndə əvvəller mövcud olan iştirak payı alış tarixində ədalətli dəyərlə yenidən ölçülür və nəticədə yaranan gelir və ya zərər müvafiq olaraq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Alici müəssisə tərəfindən köçürülməli olan her hansı şerti kompensasiya alış tarixində ədalətli dəyərlə tanınır. Aktiv və ya öhdəlik hesab edilən şerti kompensasiya ədalətli dəyərdəki sonrakı dəyişikliklər 39 sayılı MUBS-a uyğun olaraq mənfəət və ya zərərin tərkibində, yaxud da digər ümumi gəlirdə dəyişiklik kimi tanınır. Şerti kompensasiya kapital kimi təsnif edildikdə, yekun olaraq kapitalın tərkibində hesablaşma aparılana qədər yenidən ölçülür. Qudvil ilk əvvəl köçürülmüş kompensasiyanın alınmış xalis müəyyən edilə bilən aktivlərdən və qəbul edilmiş öhdəliklərdən artıq qalğı olan maya dəyeri ilə qiymətləndirilir. Bu kompensasiya alınmış törəmə müəssisənin xalis aktivlərinin ədalətli dəyərindən azırsə, fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İllik tanınmadan sonra qudvil yiğilmiş dəyərsizləşmə zərərlərini çıxməqla maya dəyeri ilə ölçülür. Deyərsizləşmə testimini aparılması məqsədilə, müəssisələrin birləşməsi zamanı əldə edilmiş qudvil satın alma tarixindən etibarən Qrupun birləşmedən faydalananması gözlenilən her bir pul vəsaitlərini yaradan vahidi arasında, həmin vahidlərə satın alınan müəssisənin digər aktiv və öhdəliklərinin aid edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq bölüşdürülrə. Qudvil pul vəsaitlərini yaradan vahidin bir hissəsinə təşkil edirəsə və həmin vahidin daxilində əməliyyatın müəyyən hissəsi xaric edilirəsə, xaric etmədən yaranan mənfəət və ya zərər müəyyən edilərkən xaric edilmiş əməliyyatla bağlı olan qudvil əməliyyatın balans dəyərine daxil edilir. Bu halda xaric edilən qudvil xaric edilmiş əməliyyatın dəyeri ilə pul vəsaitlərini yaradan vahidin yerde qalan hissəsinin nisbatına əsasən ölçülür.

Ədalətli dəyərin ölçüməsi

Qrup MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini her balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alınma bilən və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödənilə bilən məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdə birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Qrupun əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır.

Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyeri bazar iştirakçıları aktivin və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməkə ölçülənləridir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənafelərini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyeri ölçülərkən bazar iştirakçısının aktivin maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivin maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Ədalətli dəyərin ölçülmesi (davamı)

Qrup mövcud şəraitde münasib olan və ədalətli dəyeri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyeri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülmesi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyer iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda bazar qiymətləri kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar.
- Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülmesi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları.
- Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülmesi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında dövri şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülmesi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanıma

Tanıma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Qrup aktiv və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılışmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifi ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelində asıldır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərlə ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Qrup bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- Amortizasiya edilmiş dəyer;
- DÜGƏD;
- MZƏD.

Qrup törəmə və ticarət portfelini MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Qrup maliyyə alətlərini bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etməklə ölçmə və ya tanıma uyğunsuzluqlarını aradan götürmiş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

1 yanvar 2018-ci ilədək Qrup maliyyə aktivlərini kreditlər və debitör borcları (amortizasiya edilmiş dəyer), MZƏD və ya satış üçün mövcud olan aktivlər kimi təsnifleşdirirdi.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılında, törəmə alətlər olanda və ya ədalətli dəyərin təyin edilməsi tətbiq ediləndə amortizasiya edilmiş dəyer və ya MZƏD ilə ölçülür.

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə kreditlər, amortizasiya edilmiş dəyərlə investisiya qiymətli kağızları

1 yanvar 2018-ci ilə qədər kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə, müştərilərə verilmiş kreditlərə və investisiya qiymətli kağızlarına, aşağıdakılardan istisna olmaqla, fəal bazarda kvotasiyası olmayan sabit və ya müəyyən edilə bilən ödənişləri olan qeyri-törəmə maliyyə aktivləri daxil idi:

- Qrupun dərhəl və ya yaxın gələcəkdə satmaq niyyəti olduğu;
- Qrupun ilkin tanınmada MZƏD ilə və ya satış üçün mövcud olan kimi təsnif etdiyi;
- Krediti ödəmə qabiliyyətinin pisləşməsindən irəli gələn və bu halda satış üçün mövcud olan kimi təsnifləşdirilməli olan hallar istisna olmaqla, Qrupun ilkin investisiyalarının əhəmiyyətli hissəsini qaytara bilmədiyi aktivlər.

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Qrup kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri və investisiya qiymətli kağızlarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərlə ölçür:

- Maliyyə aktivi biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- Maliyyə aktivi üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüati ilə növbəti səhifədə açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədine çatmaq üçün Qrup, maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə biznes modelini müəyyən edir.

Qrupun biznes modeli hər bir alet üzrə deyil, ümumi portfellər səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılardan da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyatına necə çatdırılır;
- Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- Biznesi idarə edən menecerlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəketinə əsaslanması);
- Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Qrupun qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə almadan ağlabatan şəkildə baş vermesi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. Ilkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Qrupun ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirse Qrup həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyəşmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərək belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Qrup maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/endirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərinə görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmek üçün Qrup mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratır. Belə hallarda maliyyə aktivi MZƏD ilə ölçüləməlidir.

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

DÜGƏD ilə borc alətləri

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Qrup aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, DÜGƏD ilə ölçülüş borc alətlərinin 9 sayılı MHBS əsasında yeni kateqoriyasını tətbiq edir:

- Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- Maliyyə aktivi üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədaletli dəyərlə ölçülür, tanınmış ədaletli dəyərdə dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və zərərlər isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqindən gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə amortizasiya edilmiş dəyərdə ölçülüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılarda əvvəller DÜG-də tanınmış məcmu gəlir və ya zərərlər DÜG-dən mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilirdi.

DÜGƏD ilə ölçülüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltır, bunlar ədaletli dəyərdə qalır. Əksinə, DÜG-də yüksəlmiş dəyərsizləşmə məbleği kimi aktivlər amortizasiya edilmiş dəyərdə ölçüsəydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbleğ mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc yaradılmaqla tanınır. DÜG-də tanınmış yüksəlmiş zərər aktivin tanınması dayandırılarda mənfəət və zərərə aid edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən ilkin tanınmada Qrup bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimatı" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlir və zərərlər heç zaman mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilmir. Ədəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərdə digər gəlir kimi tanınır, lakin Qrup aletin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması olan belə daxili olmalarından faydalanarsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır. DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi aparılmır. Bu alətlər silinəndə, yüksəlmiş yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüsdürülməmiş mənfəətə köçürürlür.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdler

Qrup maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədaletli dəyərlərə tanınır. Ilkin tanınmadan sonra Qrupun hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və 37 sayılı MUBS əsasında (1 yanvar 2018-ci ildək) – zəmanət nəticəsində yaranan hər hansı maliyyə öhdəliyini ədəmək üçün tələb olunan xərcin ən yaxşı qiymətləndirməsi və ya 9 sayılı MHBS əsasında (1 yanvar 2018-ci ildən sonra) – GKZ ehtiyatlı məbleğlərindən daha yuxarı oları ilə ölçülür.

Istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdler və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Qrupun əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələr eyni qaydada 39 sayılı MUBS əsasında yüksəlmiş müqavilə üçün ehtiyat ayrılrı, lakin 1 yanvar 2018-ci ildən bu müqavilələr GKZ tələblərinin ehətə dairəsinə daxildir.

Qrup bəzən bazar faiz dərəcələrindən aşağıda dərəcə ilə kredit öhdəlikləri verir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq ədaletli dəyərdə tanınır və sonradan daha yüksək GKZ ehtiyatlı məbleğ və ya tanınmış gəlirin məcmu gəlir məbleğini çıxməqla ilkin olaraq tanınmış məbleğlərə tanınır.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsini nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanətləri kredit riskini ötürür. İcra zəmanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir. Beləliklə, icra zəmanətləri maliyyə alətləri hesab edilmir və buna görə də 9 sayılı MHBS-nin ehətə dairəsinə aid edilmir.

Kreditlər və debitor borcları

1 yanvar 2018-ci ildək kreditlər və debitor borcları feal bazarda dövr etməyən, dəyişməz və ya müəyyən edilə bilən ödənişli qeyri-törəmə maliyyə aktivləri idi. Onlar dərhal və ya qısa müddətdə satılmaq üçün nəzərdə tutulmur, ticarət qiymətli kağızları kimi təsnif edilmir və ya satış üçün mövcud olan investisiya qiymətli kağızları kimi göstərilmirdi. Belə aktivlər effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərlərə eks etdirilirdi. Gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə kreditlər və debitor borcları uçotdan çıxarırlarda və ya dəyərsizləşəndə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində eks etdirilirdi.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplerinin icmali (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri

1 yanvar 2018-ci ilədək satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri satış üçün təyin edilmiş və ya yuxarıda göstərilən üç sinifdən heç birinə təsnif edilməyən qeyri-törəmə maliyyə aktivləri idi.

İlkən tanınmadan sonra satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri ədalətli dəyerlə ölçülürdü və bu zaman gəlir və ya xərclər investisiyanın tanınması dayanana və ya investisiyanın dəyərsizləşməsi müəyyən edilən qədər digər ümumi gəlinin tərkibində eks etdirildi. Belə halda əvvəl digər ümumi gəlinin tərkibində eks etdirilmiş məcmu gəlir və ya zərər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda yenidən təsnif edildi. Bununla bərabər effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanmış faizlər mənfəət və ya zərərdə eks etdirildi.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən, Qrup maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Qrup maliyyə aktivlərini ilkən tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. Qrup 2017-ci ildə heç bir maliyyə aktivi və ya maliyyə öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB, GMB və TRMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmamaqla) və tələb əsasında və ya verildiyi tarixdən etibarən 3 ayadək müddət ərzində ödənilməli olan və müqavilə yüksülüyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

"Repo" və eks "repo" razılaşmaları və qiymətli kağızların borç verilməsi

Qiymətli kağızların satılması və geri alınması razılaşmaları ("repo" razılaşmaları) təminatlı maliyyələşdirmə əməliyyatları kimi eks etdirilir. "Repo" razılaşmaları əsasında satılmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda eks etdirilir. Tərəf-müqabil müqavilə şərtlərindən və ya qəbul edilmiş təcrübədən irəli gələrək həmin qiymətli kağızların satılması və ya yenidən girov qoyulması hüququna malik olduqda, "repo" razılaşmaları əsasında girov qoyulan qiymətli kağızlar kimi yenidən təsnif edilir.

Müvafiq öhdəliklər kredit təşkilatlarına və ya müştərilər qarşısında öhdəliklərin tərkibində təqdim olunur. Geri satılma (eks "repo") razılaşmaları əsasında alınmış qiymətli kağızlar ehəmiyyətli olanda konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca hesab və ya, şəraitdə asılı olaraq, pul vəsaitləri və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və müştərilərə verilmiş kreditlər kimi eks etdirilir. Satış qiyməti ilə geri alış qiyməti arasında fərq faiz hesab olunur və təsirli gəlirlilik metodundan istifadə etməklə "repo" razılaşmalarının müddəti ərzində hesablanır.

Törəmə maliyyə alətləri

Adi fealiyyətində Qrup müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən xarici valyuta ilə forward, svop və opson alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədleri üçün saxlanılır və ədalətli dəyerlə eks etdirilir. Ədalətli dəyer bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərdə tutan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyeri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfi ədalətli dəyeri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində eks etdirilir. Bu alətlərdən yaranan gelir və zərərlər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərlər haqqında hesabatda, alətin xüsusiyyətdən asılı olaraq, MZƏD ilə maliyyə alətlərindən və ya xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirlər/(zərərlər) kimi eks etdirilir.

Asılı törəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar törəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə neticələnən törəmə olmayan esas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı törəmə alət eks təqdirde müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissesi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta mezənnəsinə, qiymət və ya dərəcelər indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə sebəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərefinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürüle bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan törəmə alət asılı törəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

39 sayılı MUBS əsasında, maliyyə aktivləri, öhdəlikləri və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanılmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyerləri tanınır. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelində ədalətli dəyerlə eks etdirilirdi, ədalətli dəyerdə dəyişikliklər isə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınır.

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Törəmə maliyyə alətləri (davamı)

1 yanvar 2018-ci ildə 9 sayılı MHBS tətbiq edildikdən sonra Qrup maliyyə öhdəlikləri və qeyri-maliyyə əsas alətdən asılı olan törəmə alətləri bu yolla uçota alır. Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Qrupun üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə neticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayıda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər, digər borc öhdəlikləri və müştərilər qarşısında öhdəliklər daxildir. İlkin tanımından sonra borclar amortizasiya olunmuş dəyərlə, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gelir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində eks etdirilir.

Qrup öz borcunu satın alırsa, həmin borc maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarıılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş vəsait arasındakı fərqli mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Lizinqlər

Əməliyyat – Bank lizinq alan qismində

Lizinq üzrə obyektlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar risk və gəlirlər lizinqə veren tərəfindən Banka ötürülmədikdə aktivlərin lizinqi əməliyyat lizinqi hesab olunur. Əməliyyat lizinqi əsasında ödənişlər lizinqin müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Qrup maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanın əvezləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivi reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvezləşdirir və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvezləşdirmə hüququ geləcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- Biznesin adı gedışində;
- Öhdəliklər yerinə yetirilmədikdə; və
- Müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Adətən, bu şərtlərə qarşılıqlı əvezləşdirmə haqqında əsas razılaşmaldarda rast gelinmir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi şəkildə təqdim edilir.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairesində Qrup girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

1 yanvar 2018-ci ildən Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilen kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərqli isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gelir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülümləri məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyərsizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə neticələnmir. Müştəriyə verilen kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Qrup aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- Qarşı-tərefin dəyişməsi;
- Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə neticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlkin EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda mənfəət və ya zərərdə EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gelininin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklərdən irəli gələn gelir və ya zərəri qeydə alır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

1 yanvar 2018-ci ilədek, maliyyə aktivinin və ya maliyyə aktivleri qrupunun dəyərsizləşməsi ehtimalına dair obyektiv sübutların olub-olmamasını müəyyən etmək üçün Qrup hər hesabat tarixində qiymətləndirmə aparır. Maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupu yalnız və yalnız aktiv ilk dəfə əks etdirildikdən sonra baş vermiş bir və ya bir neçə hadisə nəticəsində dəyərsizləşmənin obyektiv sübutu olanda (baş vermiş "zərər hadisəsi") və ya bu zərər hadisəsi (və ya hadisələri) maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupundan göznlənilən və etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilən pul vəsaitləri hərəkətlərinə təsir göstərəndə dəyərsizləşmiş hesab edilirdi. Dəyərsizləşmənin sübutlarına borcalanın və ya borcalanlar qrupunun mühüm maliyyə çetinlikləri ilə rastlaşması, faizlərin və ya əsas məbleğin ödənilmesi öhdəliklərini pozması, yüksək müflisleşme və ya digər maliyyə yenidənquması ehtimalı ilə qarşılaşmasına dair sübutlar, habele müşahidə edilən bazar məlumatları əsasında qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətində ölçüle bilən azalmaya (məsələn, vaxtı keçmiş ödənişlərin səviyyələrində dəyişikliklərə və ya aktivlər üzrə zərərlərə uzlaşan iqtisadi şəraitlərə) dair sübutlar daxil idi. Satış üçün mövcud olan maliyyə alətləri üçün dəyərsizləşmənin sübutuna həm də investisiyanın ədaletli dəyərinin əhəmiyyəti və ya davamlı şəkildə maya dəyərindən aşağı düşməsi daxil idi.

Qrup fərdi olaraq mühüm maliyyə aktivləri üçün fərdi və fərdi olaraq mühüm olmayan maliyyə aktivləri üçün məcmu şəkildə dəyərsizləşməye dair obyektiv sübutların olub-olmamasını qiymətləndirirdi.

Dəyərsizləşmə zərərlərinin çekilməsinin obyektiv sübutu olanda, zərərin məbleği aktivlərin balans dəyeri ilə qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyeri (hələ çekilməmiş gələcəkdə göznlənilən kredit zərərləri nəzərə alınmadan) arasında fərq kimi ölçülürdü. Gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti ilkin effektiv faiz dərəcasından və ya, satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri üçün investisiyanın maya dəyeri ilə onun ədaletli dəyeri arasındaki fərqi istifadə etməklə diskontlaşdırılırdı. Aktivin balans dəyeri ehtiyat hesabının istifadə edilməsi hesabına azalır və zərərin məbleği mənfeət və ya zərərdə əks etdirilirdi. Faiz gəlirləri azaldılmış balans dəyeri üzrə, aktiv üzrə ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında və ya satış üçün mövcud olan maliyyə aktivləri üçün dəyərsizləşmə zərərinin ölçüləsi məqsədile gələcək pul vəsaitlərinin hərəketini diskontlaşdırmaq üçün istifadə edilən faiz dərəcasından istifadə etməklə hesablanmasına dəvam edirdi. Aktivlər və müvafiq ehtiyat kreditin qaytarılmasının realistik perspektivləri olmayanda və bütün təminat reallaşdırıldıqda və ya Qrupun mülkiyyətinə keçdiqdə silinirdi. Əger növbəti ildə qiymətləndirilmiş dəyərsizləşmə zərərinin məbleği dəyərsizləşmə tanındıqdan sonra baş vermiş hadisə nəticəsində artır və ya azalırsa, əvvəl tanınmış dəyərsizləşmə zərəri konsolidasiya edilmiş mənfeət və ya zərər haqqında hesabatda geri qaytarılırdı, satış üçün mövcud olan kapital investisiyalarının ədaletli dəyərində dəyərsizləşmədən sonra artım isə digər ümumi gəlirdə əks etdirilirdi.

Dəyərsizləşmənin məcmu şəkildə qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivləri Qrup daxili kredit reytinqləri sistemi əsasında qruplara bölünür və bu zaman aktivin növü, iqtisadi sektor, coğrafi mövqeyi, girovun növü, ödəniş vaxtının keçib-keçməməsi və digər müvafiq amillər kimi kredit riskinin xüsusiyyətləri nəzərə alınırı.

Məcmu şəkildə dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilmiş maliyyə aktivləri qrupu üzrə pul vəsaitlərinin gələcək hərəkətləri bu qrupa daxil olan aktivlərin kredit riski xüsusiyyətləri ilə analoji xüsusiyyətlərə malik olan aktivlər üzrə zərərlərlə bağlı tarixi məlumat əsasında müəyyən edilirdi. Zərərlərlə bağlı tarixi məlumatda həmin məlumatın aid olduğu illərdə təsir göstərməni cari şəraitlərin təsirini əks etdirmək və keçmiş müddətin hazırlıq məvcud olmayan şəraitlərinin təsirini istisna etmək məqsədilə müşahidə edilən cari bazar məlumatı əsasında düzəlişlər edilirdi. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərində dəyişikliklərin qiymətləndirilmələri har il üçün müşahidə edilən bazarda müvafiq məlumatlardakı dəyişiklikləri (misal üçün işsizlik səviyyəsi, daşınmaz əmlakın qiymətləri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusunda dəyişikliklər və ya qrupun çəkdiyi zərərləri və ya onların həcmini əks etdirən digər amilləri) əks etdirirdi. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilmiş metod və fərziyyələr müntəzəm qaydada yenidən baxılırdı ki, qiymətləndirilmiş zərərlərlə faktiki nəticələr arasındakı fərqlər azaldılsın.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçtdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivi (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçtdan çıxarılır:

- Aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmek hüquqlarının müddəti başa çatmışdır;
- Qrup özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmiş və ya üzərində aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılışması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmişdür; və
- Qrup: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmiş və ya (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini nə köçürmiş, nə də özündə saxlamış, lakin aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmişdür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması (davamı)

Qrup aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürülmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin eksəriyyətini nə köçürmemiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nezarət hüququnu köçürməmişdir, aktiv, Qrupun həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində eks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyeri ilə Qrupdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edir, Qrupun davam edən iştirakının həddi köçürülen aktivin Qrup tərəfindən geri alınacaq dəyerinə bərabərdir. Lakin ədaləti dəyerlə qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı "put" opsiyonu (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Qrupun davam edən iştirakının həddi, köçürülen aktivin ədaləti dəyeri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Silinme

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən maliyyə aktivləri yalnız Qrup bərpanı dayandırıldıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yüksəlmiş kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərqli ilk önce ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyerinə aid edilir. Sonrakı bərpalar kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinme tanınmanın dayandırılmasının bir növüdür.

Maliyyə zəmanətləri

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditor qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyerlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərərdə eks etdirilir.

Normal biznes fəaliyyətində Qrup akkreditivlər və zəmanətlərdən ibarət olan maliyyə zəmanətləri verir. Maliyyə zəmanətləri konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ilk önce ədaləti dəyerlə "Digər öhdəliklər" maddəsində alınmış komissiya haqqı məbləğində eks etdirilir. Ilkin eks etdirmədən sonra Qrupun hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi aşağıdakı məbləğlərdən yuxarı olanı ilə ölçülür: amortizasiya hesablanmış komissiya haqqı və zəmanətdən irəli gələn maliyyə öhdəliyinin ödənilməsi üçün tələb olunan məsrəflərin en yaxşı qiyməti.

Maliyyə zəmanətləri ilə bağlı öhdəliyin artması cari ilin mənfəətində nəzəre alınır. Alınmış komissiya haqqı mənfəət və ya zərərdə zəmanətin müddəti üzrə bərabər hissələrə bölünməklə eks etdirilir.

Faiz dərəcəsi zəmanətlərin məbləğinə effektiv faiz dərəcəsi metodunu nəzərə almadan tətbiq edilir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının və Qrupun ofis və filialları olan və törəmə müəssisələri yerləşən ölkələrin qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qudvilin və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı na uçot mənfəətinə, nə də vergiye cəlb edilən mənfəət və ya zərərə təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyerləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilmesi üçün vergiye cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddədə tətbiq edilen vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Qrupun fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər ümumi gelirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə addırısa, müvafiq olaraq, digər ümumi gelirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır. Cari və təxirə salınmış vergi müəssisələrin birləşməsinin ilkin uçotundan irəli geləndə, vergi nəticəsi müəssisələrin birləşməsinin uçotuna daxil edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yiğilmiş köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyeri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin evez etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlığın balans dəyeri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstəren hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır və mövcud olduğu andan bu aktiv, o cümlədən tamamlanmamış tikinti üzrə köhnəlmə hesablanmasığa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<i>illər</i>
Binalar	20
Mebel və avadanlıq	4
Kompyuterlər və digər avadanlıq	4
Nəqliyyat vasitələri	4
Digər avadanlıq	5
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	7

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduğunu yenileşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

İnvestisiya əmlakı

İnvestisiya əmlakı icara gelininin əldə edilmesi və ya kapitalın artırılması üçün saxlanılan və Qrup tərəfindən fəaliyyətinin adı gedişində satılmaq üçün istifadə edilməyen və ya saxlanılmayan torpaq və ya bina və ya binanın bir hissəsidir. Gələcəkdə investisiya əmlakı kimi istifadə edilmək üçün tikilmiş və ya inkişaf etdirilmiş və ya yenidən inkişaf etdirilmiş əmlak da investisiya əmlakı kimi təsnif edilir.

İnvestisiya əmlakı ilk olaraq əməliyyat xərclərini də nəzərə almaqla maya dəyeri ilə tanınır və sonradan yiğilmiş köhnəlmə və yiğilmiş amortizasiya zərərini çıxmaqla maya dəyeri ilə uçota alınır. Məlumatların açıqlanması məqsədilə investisiya əmlakı hesabat dövrünün sonunda bazar vəziyyətini əks etdirən ədalətli dəyərlə yenidən ölçülür. Qrupun investisiya əmlakının ədalətli dəyeri müxtəlif mənbələr, o cümlədən tanınmış və münasib peşəkar ixtisası olan, analoji yer və kateqoriyadan olan əmlakın qiymətləndirilməsində son vaxtlar təcrübə toplamış müstəqil qiymətləndiricilərin hesabatları əsasında müəyyən edilir.

Ölde edilmiş icara geliri maliyyə nəticələri haqqında hesabatda qeyri-bank əməliyyatlarından yaranan gelirin tərkibində göstərilir. Investisiya əmlakının ədalətli dəyərində dəyişikliklərdən irəli gelən gelir və zərərlər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda uçota alınır və qeyri-bank əməliyyatlarından yaranan gelirin və ya xərclərin tərkibində təqdim edilir.

Sonrakı xərclər yalnız onlarla bağlı gələcək iqtisadi faydalara Qrupa daxil olması ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkilde ölçüle biləndə kapitala yönəldilir. Bütün digər təmir və texniki xidmət xərcləri çəkildikcə xərclərə silinir. Investisiya əmlakından mülkiyyətçi istifadə edirəsə, bu əmlak bina və avadanlıqlara yenidən təsnif edilir və onun yenidən təsnifləşdirmə tarixinə balans dəyeri ehtimal edilən dəyərə çevirilir.

Mülkiyyətə alınmış girov

Müəyyən hallarda girov ödənilməmiş kreditlər üzrə tutmanın yönləndirilməsindən sonra mülkiyyətə alınır. Mülkiyyətə alınmış girov ən aşağı balans dəyeri və xalis satış dəyərində ölçülür və hesabatlarda "Digər aktivlər" tərkibində göstərilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər bank lisenziyası, digər lisenziyalardan və kompyuter programlarından ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyeri ilə tanınır. Şirkətlərin birləşməsi çərçivəsində alınmış qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyeri alış tarixində ədalətli dəyərə bərabərdir. Ilkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yiğilmiş amortizasiyanı və yiğilmiş dəyərsizləşmə zərərlerini çıxmaqla ilkin dəyeri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər (davamı)

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə amortizasiya hesablanması və bunlar en azından hər maliyyə ilinin sonunda qeyri-maddi aktivin dəyərsizləşə bileyəcəyinin əlamətləri olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilir.

Ehtiyatlar

Qrup ehtiyatları keçmiş hadisənin nəticəsi olan cari (hüquqi və ya konstruktiv) öhdəliyə sahib olduqda, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərələri təcəssüm etdirən resursların xaric olmasının tələb olunacağını ehtimal etdikdə və öhdəliyin mebleğini etibarlı qiymətləndirə biləndə tanır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Qrupun işe götürən cari ödəmələrinin işçilərə ümumi əmək haqqı ödənişlərinin müəyyən faizi kimi hesablanması nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemindən malik deyildir. Bu xərclər müvafiq əmək haqqının aid olduğu hesabat dövründə əks etdirilir. Bundan əlavə, Qrup əmək fealiyyəti başa çatdıqdan sonra işçilərə ödənişlər aparmalı deyildir.

Səhmdar kapitalı

Səhmdar kapitalı

Adı səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş mebleğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbleği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayıaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın mebleğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Şərti aktivlər və öhdəliklər

Şərti öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə veziyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olduğu hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər konsolidasiya edilmiş maliyyə veziyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydalaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gelir və xərclərin tanınması

Gelir Qrup tərifindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçüla biləndə tanınır. Xərclər çəkildikcə tanınır. Gelirin və ya xərcin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analoji gelir və xərclər

1 yanvar 2018-ci ildən etibarən Qrup amortizasiya hesablanmış dəyerlə və ya MZƏD ilə ölçülülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gelirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin (qiymətdən düşməş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərinə tətbiq etməklə hesablamalıdır (1 yanvar 2018-ci ilədək: EFD-ni maliyyə aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə). Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gelecek pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxil olmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərinədək diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gelecek kredit zərərləri nəzərə alınmır. Qrup maliyyə aktivi və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxil olmala dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz geliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivi kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Qrup faiz gelirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsa və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasa, Qrup faiz gelirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayیدacaq.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Gelir və xerclərin tanınması (davamı)

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizleşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Qrup faiz gelirini düzəldilmiş EFD hesablaşmaqla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərinə diskontlaşdırın faiz dərəcəsidir.

MZƏD ilə bütün maliyyə aktivləri üzrə faiz gelirləri müqavilədə nəzərdə tutulan faiz dərəcələrini istifadə etməklə tanınır.

Haqq və komissiya geliri

Qrup haqq və komissiya gelirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya geliri aşağıdakı kateqoriyalara bölündür:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar həmin müddət üzrə də hesablanır. Bu haqlara zəmanətlər və akkreditivlər üzrə komissiya geliri daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar texire salınır (artan xerclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

Konkret vaxt əldə edilən haqlar

Hesablaşma və nağd əməliyyatlarından əldə edilən haqlar müvafiq əməliyyatlar başa çatanda tanınır. Hər bir nağd və hesablaşma əməliyyatı ayrıca icra öhdəliyi hesab olunur.

Əməliyyat xidmətlərindən əldə edilən komissiya geliri

Üçüncü təref əməliyyatı üzrə danışçıların aparılması və ya danışqlarda iştirak - məsələn, Qrupun icra öhdəliyi səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların satınalınması razılışması olanda – müvafiq əməliyyat başa çatanda tanınır. Müəyyən icra öhdəliyi ilə bağlı olan haqlar və ya haqq komponentləri müvafiq meyar yerinə yetiriləndən sonra tanınır. Müqavilə dəyişken ödənişi nəzərdə tutunda haqq və komissiya geliri yalnız dəyişkən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürülənədək məcmu gelirlərin məbləğində ehemiyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimal ediləndə tanınmalıdır. Gelirlər Qrupun ödənişi almaq hüququ yarananda tanınır.

Xarici valyutanın çevirilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Qrupun funksional və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk önce əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevirilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəlikler hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevirilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər cari ilin mənfəətində "Xarici valyutadan xalis xalis gelirlər/(zərərlər) – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyeri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevirilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevirilir. Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xercləri çıxməqla gelirlərə daxil edilir.

Qrup bu maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2018	2017
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7001
1 Avro	AZN 1.9468	AZN 2.0307
1 Gürcüstan lərisi	AZN 0.6367	AZN 0.6514
1 Türk lirası	AZN 0.3212	AZN 0.4499

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplerinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixa qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş standartlar aşağıda təqdim olunur. Qrup bu standartların müvafiq olduğu hallarda, standartlar qüvvəyə mindikdə onları qəbul etmək niyyətindədir.

16 sayılı MHBS "İcarələr"

16 sayılı MHBS 2016-ci ilin yanvar ayında buraxılmış və 17 sayılı MUBS "İcarələr", BMHŞK 4 "Müqavilədə İcarə Əlamətlərinin Mövcudluğunun Müəyyən Edilməsi" Şəhi, Standartların Şəhi Komitesinin ("ŞŞK") 15 sayılı "Əməliyyat icarələri-həvəsləndirmələr" Standartı və ŞŞK "İcarənin hüquqi forması da daxil olmaqla əməliyyatın mahiyyətinin qiymətləndirilməsi" 27 sayılı Standartını evez edir. 16 sayılı MHBS icarələrin tanınması, ölçülmesi, təqdim edilməsi və açıqlanması prinsiplerini müəyyən edir və icarəyə götürənlərdən bütün icarələri 17 sayılı MUBS əsasında maliyyə icarələrinin uçotu ilə eyni qaydada yegane balans hesabatı modeli əsasında uçota alınmasını tələb edir. Standarta icarəyə götürənlər üçün iki tanıma istisnası daxildir – "azdəyərlə" aktivlərin icaresi və qisamüddətli lizinqlər (icarə müddəti 12 aydan çox olmayan icarələr). İcarə başlığı tarixdə icarəyə götürən icarə ödənişlərinin aparılması öhdəliyini (yeni icarə öhdəliyini) və icarə müddəti ərzində müvafiq aktiv istifadə etmək hüququndan ibarət olan aktivin (yeni istifadə hüququnu) tanır.

İcarəyə götürənlər icarə öhdəliyi üzrə faiz xərcini və istifadə hüququ aktivin üzrə köhnəlmə xərcini ayrıca tanımalarıdır. Bundan əlavə icarəyə götürənlər müəyyən hadisələr baş verəndə (məsələn, icarə müddəti dəyişəndə, bu ödənişləri müəyyən etmək üçün istifadə edilən əmsal və dərəcələrde dəyişikliklər olduğuna görə gələcək icarə ödənişləri dəyişəndə) icarə öhdəliyini yenidən hesablamalıdır. İcarəyə götürən ümumiyyətlə icarə öhdəliyinin yenidən hesablanması istifadə hüququ aktivinə düzəliş kimi tanımalarıdır.

16 sayılı MHBS əsasında icarəyə verənin uçotu hazırda 17 sayılı MUBS-a uyğun uçot qaydasından əhəmiyyətli fərqlənmir. İcarəyə verənlər bütün icarələri 17 sayılı MUBS-da nezərdə tutulan həmin təsnifata uyğun olaraq təsnif etməyə və iki icarə növünü: əməliyyat və maliyyə icarələrini ayırmaya davam edəcək.

1 yanvar 2019-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan dövrlər üçün qüvvəyə minen 16 sayılı MHBS həmçinin icarəyə götürənlərdən və icarəyə verənlərdən 17 sayılı MUBS-un tələbləri ilə müqayisədə məlumatların daha geniş açıqlanmasını tələb edir.

Qrup 16 sayılı MHBS-ni restrospektiv qaydada tətbiq etməyi planlaşdırır. 16 sayılı MHBS-nin ilkin tətbiqinin məcmu təsiri ilkin tətbiq tarixində tanınacaq. Qrup standartı əvvəller 17 sayılı MUBS və 4 sayılı MHBŞK şəhi tətbiq ediləndə icarənin daxil olduğu müqavilə kimi müəyyən edilən müqavilələrə tətbiq etməyi seçəcək. Beləliklə Qrup standartı əvvəller 17 sayılı MUBS və 4 sayılı MHBŞK şəhi tətbiq ediləndə icarənin daxil olduğu müqavilə kimi müəyyən edilməyən müqavilələrə tətbiq etməyəcək.

Qrup ilkin tanıma tarixində icarə müddəti 12 ay ərzində tamamlanan icarə müqavilələrinə, eləcə də müvafiq aktiv azdəyərlə olan icarə müqavilələrinə standartın təklif etdiyi istisnaları tətbiq etməyi seçəcək. Qrup standartın maliyyə hesabatlarına göstərəcəyi təsiri hələ müəyyən etməmişdir.

23 sayılı MHBŞK şəhi "Mənfəət vergisinin uçotu ilə bağlı qeyri-müəyyənlik"

Bu Şəhər, mənfəət vergisinin uçotu 12 sayılı MUBS-un tətbiq edilməsinə təsir göstəren qeyri-müəyyənliklərə bağlı olduğu hallarda verginin uçot qaydasını müəyyən edir, 12 sayılı MUBS-un əhatə dairəsindən kenar olan vergilərə və ya tutumlara tətbiq edilmir və qeyri-müəyyən vergi uçotu ilə bağlı faiz və cərimələrə aid tələbləri özündə əks etdirmir. Şəhər xüsusiət aşağıdakı məsələləri həll edir:

- Müəssisə qeyri-müəyyən vergi rejimlərini ayrı-ayrılıqda baxırı;
- Vergi rejiminin vergi orqanları tərəfindən yoxlanılmasına dair müəssisənin fərziyyələri;
- Müəssisə vergi tutulan mənfəəti (vergi zərəri), vergi bazasını, istifadə edilməmiş vergi zərərlərini, istifadə edilməmiş vergi kreditlərini və vergi dərəcələrini necə müəyyən edir;
- Müəssisə fakt və şəraitlərdəki dəyişiklikləri neçə nəzərə alır.

Müəssisə, her bir qeyri-müəyyən vergi rejimini ayrı-ayrılıqda və ya bir və ya daha çox digər qeyri-müəyyən vergi rejimi ilə birlikdə nezərdən keçirilməli olub-olmadığını müəyyənleşdirməlidir. Qeyri-müəyyənliklər həlli yollarından qabaqcadan daha çox xəber verən yanaşma tətbiq edilməlidir. Bu şəhər 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir, lakin müəyyən keçid azadetmələri mümkündür. Qrup bu şəhəri qüvvəyə mindiyi tarixdən tətbiq edəcək. Qrup mürəkkəb vergi mühitində fəaliyyət göstərdiyi üçün Şəhərin tətbiqi konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına və tələb olunan açıqlamalara təsir göstərə bilər. Bundan əlavə, Qrupa Şəhəri vaxtında tətbiq etmək üçün zəruri olan məlumatları əldə etmək məqsədilə proses və prosedurları müəyyənleşdirməlidir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmali (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

9 sayılı MHBS-yə düzəlişlər "Mənfi kompensasiyanı nəzərdə tutan əvvəlcədən ödəmə növü"

9 sayılı MHBS-ye əsasən, borc aleti amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya digər ümumi gelir vasitəsilə ədalətli dəyərlə o şərtlə qiymətləndirilə bilər ki, müqavilə ilə nəzərdə tutulan pul vəsaitlərinin hərəkəti "yalnız əsas məbləğin və faizin ödənilməsi" (YƏMFÖ) meyarına uyğun olsun və alet bu təsnifləşdirməyə müvafiq olan biznes modeli çərçivəsində saxlanılsın. 9 sayılı MHBS-yə düzəlişlər izah edir ki, müqavilənin erken xitmə ilə nəticələnən hadisə və ya haldan və müqavilənin xitməsinə görə müvafiq kompensasiyanı hansı tərefin ödəməsindən asılı olmayaraq maliyyə aktivini üzrə YƏMFÖ meyarı tətbiq olunur.

Düzəlişlər retrospektiv şəkildə tətbiq edilməlidir və 1 yanvar 2019-cu il tarixindən etibarən qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Bu düzəlişlərin Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri yoxdur.

2015-2017-ci illər üzrə illik təkmilləşdirmələr (2017-ci ilin dekabr ayında buraxılmışdır)

Bu təkmilləşdirmelərə aşağıdakılardaxildir:

12 sayılı MUBS Mənfəət vergisi

Düzəlişlər izah edir ki, dividendlərin mənfəət vergisi nəticələri mülkiyyətçilərə paylamalara deyil, paylana bilən mənfəəti yaranan keçmiş əməliyyat və ya hadisələrə daha çox bağlıdır. Beləliklə, müəssisə dividendlərin vergi nəticələrini müəssisənin həmin keçmiş əməliyyat və ya hadisələri ilkin olaraq harada tanındığından asılı olaraq mənfəət və ya zərərdə, digər ümumi gelirdə və ya kapitalda tanır.

Müəssisə düzəlişləri 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixden sonra başlayan illik hesabat dövrünü üçün tətbiq edir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Müəssisə bu düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman onları ən erkən müqayisə edilə bilən dövrün başlangıcı tarixində və ya bu tarixden sonra tanınmış dividendlərin mənfəət vergisi nəticələrinə tətbiq edir. Qrupun cari tacrübəsinin düzəlişlərə uyğun olmasını nəzərə alaraq, Qrup maliyyə hesabatlarına hər hansı təsirin göstəriləcəyini gözləmir.

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri

Bankın rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğləri müəyyən etmək üçün mühakimələr çıxarılmış və qiymətləndirmələr işlədilmişdir. İstifadə edilmiş mühüm mühakimə və qiymətləndirmələr aşağıda göstərilir:

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizleşme zərərləri

Həm 9 sayılı MHBS, həm də 39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizleşmə zərərlərinin ölçüləsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizleşmə zərərləri müəyyən edilərkən geləcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gelir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Qrup tərəfindən GKZ-nin hesablamlanın müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- Qrupun her bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülümlə olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Qrupun meyarı;
- GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentləre bölünməsi;
- GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənib hazırlanması;
- Makroiqtisadi ssenarilər ilə iqtisadi giriş məlumatları arasındaki əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirile bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 9-cu və 26-cı Qeydlərdə təqdim edilir.

(Məbləğlər min Azerbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Konsolidasiya edilmiş maliyyə veziyəti haqqında hesabatda eks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri feal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini daxil edən müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edile bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilmesi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfsilatlar Qeyd 27-də təqdim olunur.

Bank lisenziyasının dəyərsizləşməsi

Bank lisenziyasının bərpa edile bilən dəyeri, dəyərsizləşmə əlamətinin mövcud olub-olmamasından asılı olmayaraq, hər il ölçülür. Bunun üçün qdvilin aid olduğu pul vəsaitlərini yaradan vahidin istifadə dəyərinin qiymətləndirilməsi tələb olunur. İstifadə dəyərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə Qrup pul vəsaitlərini yaradan vahidən gözənilən gelecek pul vəsaitlərinin hərəkətini təxmin etməli və həmin pul vəsaitlərinin hərəkətinin diskont edilmiş dəyərini hesablaşmaq üçün münasib diskont dərəcəsini seçməlidir. Hər hesabat dövrünün sonunda Qrup qeydi-maddi aktivin istifadə müddətini qeyri-müəyyən kimi təsnif etmək qərarını yenidən nəzərdən keçirir və təsdiqləyir. Hadisə və ya veziyətlər istifadə müddətinin qeyri-müəyyən olduğunu artıq təsdiq etməyəndə, qeyri-müəyyən istifadə müddətindən məhdud istifadə müddətinə dəyişiklik 8 sayılı MUBS əsasında uçot təxminində dəyişiklik kimi uçota alınır. Həmin MUBS bu cür dəyişiklikləri perspektiv qaydada tanımağı tələb edir. Bundan əlavə, qeyri-maddi aktivin istifadə dəyərinin qeyri-müəyyən istifadə müddəti kimi yenidən qiymətləndirilməsi aktivin dəyərsizləşə biləcəyinin bir göstəricisidir. 31 dekabr 2018-ci il tarixində bank lisenziyasının balans dəyəri 19,892 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 31,587 min AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat 12-ci Qeydə təqdim edilir.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Kassada olan pul vəsaitləri	135,938	71,250
ARMB, GMB və TRMB-də cari hesablar	257,234	388,733
Diger kredit təşkilatlarında cari hesablar	83,499	58,594
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	1,026,383	947,194
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(8)	-
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,503,046	1,465,771

Diger kredit təşkilatlarında cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 83 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 3,199 min AZN) və 83,416 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 55,395 min AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesabların qalıqları daxildir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Qrup bir rezident bankda və on dörd qeyri-rezident bankda müddəti 2019-cu ilin mart ayında başa çatan və faiz dərəcələri illik 1-10% arasında dəyişən 1,026,383 min AZN məbləğində (31 dekabr 2017-ci il: bir rezident bankda və səkkiz qeyri-rezident bankda müddəti 2018-ci ilin fevral ayında başa çatan və faiz dərəcələri illik 0.9-14.99% arasında dəyişən 947,194 min AZN məbləğində) müddətli depozitlər yerləşdirmişdir.

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölündürülür.

6. Ticarət qiymətli kağızları

Ticarət qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Korporativ istiqrazlar	895	2,224
Ticarət qiymətli kağızları	895	2,224

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə aşağıdakılardan daxildir:

	2018	2017
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	180,121	466,370
Banklara verilmiş kreditlər	18,583	22,789
ARMB, GMB və TRMB-də məcburi ehtiyatlar	83,981	72,540
Məhdudiyyət qoyulmuş depozitlər	52,518	31,201
	335,203	592,900
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(369)	(871)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	334,834	592,029

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit təşkilatlarındakı müddətli depozitlərin müddəti 2019-cu ilin yanvar ayı ilə 2022-ci ilin iyun ayı arasında (31 dekabr 2017-ci il: 2018-ci ilin yanvar ayı ilə 2018-ci ilin dekabr ayı arasında) tamamlanır və faiz dərəcələri illik 1.3-11% (31 dekabr 2017-ci il: illik 0-2.2%) təşkil edir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti 2019-cu ilin dekabr ayında (31 dekabr 2017-ci il: 2018-ci ilin dekabr ayı) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 1.9-10% (31 dekabr 2017-ci il: illik 11.5-15%) arasında dəyişən bir rezident kommersiya bankına (31 dekabr 2017-ci il: bir rezident kommersiya bankına) verilmiş 17,415 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 21,918 min AZN) məbləğində ödənilməmiş təminatlı krediti və bir rezident kommersiya bankına (31 dekabr 2017-ci il: bir rezident kommersiya bankına) verilmiş 1,169 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 871 min AZN) məbləğində ödənilməmiş təminatsız krediti olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında kredit təşkilatları müştərilərdən AZN və xarici valyuta ilə cəlb etdikləri vəsaitlərin əvvəlki ay üzrə orta səviyyesinin ARMB-də, müvafiq olaraq, illik 0.5% (2017-ci il: 0.5%) və 1% (2017-ci il: 1%) dərəcəsində faiz qazandırmayan pul depozitini (geri alınma ilə bağlı məhdudiyyətlə məcburi ehtiyat) saxlamalıdır. Gürcüstan Respublikasında kredit təşkilatları müştərilərdən, qalıq ödəniş müddəti 1 ildən az olan müvafiq olaraq, Gürcüstan larişi və xarici valyuta ilə cəlb edilmiş vəsaitlərin orta səviyyesinin 5% (2017-ci il: 7%) və 25% (2017-ci il: 20%) dərəcəsində faiz qazandıran məcburi pul depozitini saxlamalıdır. Qalıq ödəniş müddəti 1-2 il olan xarici valyutada öhdəliklər üçün ehtiyat ilə bağlı tələb 10% təşkil edir. Türkiye Respublikasında kredit təşkilatları Türkiye Respublikasının Mərkəzi Bankında Türk lirası ilə depozitlər və digər öhdəliklər üçün onların ödəniş müddətlərinə uyğun olaraq 1.5%-8% səviyyəsində (2017-ci il: 4%-10.5%) və xarici valyuta ilə depozitlər və digər öhdəliklər üçün onların ödəniş müddətlərinə uyğun olaraq 4%-20% səviyyəsində (2017-ci il: 4%-24%) məcburi faiz hesablanmış pul depozitini saxlamağa borcludurlar.

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	570,111	21,918	871	592,900
Yaradılmış və ya satınalınmış yeni aktivlər	273,385	-	-	273,385
Ödenilmiş aktivlər	(516,233)	(4,503)	(871)	(521,607)
Məzənnəyə düzəlişlər	(9,475)	-	-	(9,475)
31 dekabr 2018-ci il	317,788	17,415	-	335,203

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(21)	-	(850)	(871)
Yaradılmış və ya satınalınmış yeni aktivlər	(423)	-	-	(423)
Ödenilmiş aktivlər	198	-	850	1,048
Məzənnəyə düzəlişlər	(123)	-	-	(123)
31 dekabr 2018-ci il	(369)	-	-	(369)

31 dekabr 2017-ci il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2017
1 yanvar	(907)
Qaytarma	36
31 dekabr	(871)

(Məbləğlər min Azerbaijan manatı ilə təqdim edilir)

8. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları (əvvəller satış üçün mövcud olan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilmiş)		
Depozit sertifikatı	486,919	-
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərefindən buraxılmış notlar	367,229	282,237
ABŞ-in xəzine çekləri	292,717	4,233
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	232,917	103,614
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	21,061	4,015
Korporativ istiqrazlar	20,850	9,146
AMF istiqrazları	3,001	-
Türkiyə hökumətinin istiqrazları	1,233	2,285
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	1,425,927	405,530

	2018	2017
Amortizasiya hesablanmış dəyerlə borc qiymətli kağızları		
Korporativ istiqrazlar	11,821	7,932
Türkiyə hökumətinin istiqrazları	12,056	
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	8,650	14,382
Maliyyə təşkilatlarının depozit sertifikatları	-	17,489
Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyi tərefindən buraxılmış xəzinə çekləri	-	765
	32,527	40,568
Çıxılsın: dəvərsizləşmə üçün ehtiyat	(308)	(160)
Amortizasiya hesablanmış dəyerlə borc qiymətli kağızları	32,219	40,408

İnvestisiya qiymətli kağızlarının bütün qalıqları Mərhələ 1-ə aid edilir.

DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təsiri aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	<i>Mərhələ 1</i>
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	405,530
1 yanvar 2018-ci ildə ümumi balans dəyəri	1,414,221
Yaradılmış və ya satınalınmış yeni aktivlər	(390,596)
Ödənilmiş aktivlər	600
Diskontun qaytarılması (faiz galırində tanıma)	721
Ədalətli dəyərdə artım	(4,549)
Mezənnəyə düzəlişlər	1,425,927
31 dekabr 2018-ci il	

	<i>Mərhələ 1</i>
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	-
1 yanvar 2018-ci ildə GKZ	-
Yaradılmış və ya satınalınmış yeni aktivlər	(796)
Ödənilmiş aktivlər	53
GKZ hesablanması üçün istifadə edilən model və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	(13)
Mezənnəyə düzəlişlər	-
31 dekabr 2018-ci il	(756)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. İnvəstisiya qiymətli kağızları (davamı)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təsiri aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2018-ci ildə ümumi balans dəyəri	40,568
Yaradılmış yeni aktivlər	24,384
Ödənilmiş aktivlər	(32,106)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	253
Məzənnə və digər hərəkətlər	(572)
31 dekabr 2018-ci il	32,527

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2018-ci ildə GKZ	(563)
Yaradılmış yeni aktivlər	(64)
Ödənilmiş aktivlər	266
Məzənnə və digər hərəkətlər	53
31 dekabr 2018-ci il	(308)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Hüquqi şəxslər	1,579,798	1,258,722
Fiziki şəxslər	200,984	155,270
Müştərilərə verilmiş kreditlər (ümumi)	1,780,782	1,413,992
Çıxılsın – dəyərsizləşmə ehtiyatı	(49,217)	(63,324)
Müştərilərə verilmiş kreditlər (xalis)	1,731,565	1,350,668

Kreditlər aşağıdakı sənaye sektorlarında fəaliyyət göstərən müştərilərə verilmişdir:

	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Ticarət və xidmetlər	715,534	485,670
Fiziki şəxslər	200,984	155,270
İstehsal	175,822	141,134
Qeyri-bank kredit təşkilatları	161,177	155,257
Kənd təsərrüfatı və yeyinti sənayesi	125,994	82,943
Nəqliyyat və telekommunikasiya	124,999	46,346
Tikinti	110,103	135,712
Dağ-mədən	53,156	69,175
Enerji	40,378	53,627
Lizing	22,516	32,044
Diger	50,119	56,814
Cəmi kreditlər (ümumi)	1,780,782	1,413,992

31 dekabr 2018-ci il tarixinə 6-ən iri müştəriyə (2017-ci il: 7 müştəri) verilmiş fərdi olaraq Qrupun kapitalının 5%-dən artıq kreditlər 300,344 min AZN (2017-ci il: 335,080 min AZN) təşkil etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları

Korporativ kredit portfelinə maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları daxildir. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə lizinqinin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	Bir ilədək	1-5 il	5 ildən çox
Maliyyə lizinqinə investisiya, ümumi	5,593	4,043	-
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış geləcək maliyyə geliri	(1,002)	(621)	-
Maliyyə lizinqlərinə xalis investisiya	4,591	3,422	-

31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə lizinqlərinin təhlili:

	Bir ilədək	1-5 il	5 ildən çox
Maliyyə lizinqinə investisiya, ümumi	10,984	6,808	-
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış geləcək maliyyə geliri	(75)	(2,029)	-
Maliyyə lizinqinə investisiya, ümumi	10,909	4,779	-

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə ümumi balans dəyeri	1,062,507	146,507	204,978	1,413,992
Yaradılmış və ya satınalılmış yeni aktivlər	1,184,286	-	-	1,184,286
Ödenilmiş aktivlər (silinmələr istisna olmaqla)	(598,353)	(92,327)	(47,369)	(738,049)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	8,712	(8,712)	-	-
Mərhələ 2-ye köçürmələr	(298,162)	298,162	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(4,522)	(13,581)	18,103	-
Diskontun qaytarılması	10,774	1,490	-	12,264
Dəyərsizləşmə ilə nəticələnməyən dəyişikliklər səbəbindən müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəketində dəyişikliklər	-	(117)	-	(117)
Silinmiş məbləğlər	(1,096)	-	(10,443)	(11,539)
Məzənnəyə düzəlişlər	(79,732)	(323)	-	(80,055)
31 dekabr 2018-ci il	1,284,414	331,099	165,269	1,780,782

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2018-ci il tarixinə GKZ	(6,079)	(3,648)	(51,421)	(61,148)
Yaradılmış və ya satınalılmış yeni aktivlər	(19,177)	-	-	(19,177)
Ödenilmiş aktivlər	4,230	1,330	23,436	28,996
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(328)	328	-	-
Mərhələ 2-ye köçürmələr	8,238	(8,238)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	1,087	924	(2,011)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülen balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-ə təsiri	273	(966)	(11,479)	(12,172)
Diskontun qaytarılması (faiz gelirində tanıma)	(82)	(111)	(1,810)	(2,003)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(1,952)	909	(963)	(2,006)
Silinmiş məbləğlər	1,156	-	16,633	17,789
Məzənnəyə düzəlişlər	555	(51)	-	504
31 dekabr 2018-ci il	(12,079)	(9,523)	(27,615)	(49,217)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Girov və kreditin keyfiyyətini artırın digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdəsinin kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibiyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilmişdir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- Müəssisələrə verilmiş kreditlərin verilmesi üçün daşınmaz əmlak, pul vəsaitləri, qiymətli kağızlar, mal-materiallar və ticarət debitor borcları
- Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər, yaşayış mülkləri üzrə girovlar.
- Müştərilərinə verilmiş kreditlər üçün Qrup əsas şirkətdən zəmanətlər alır.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərinə nəzarət edir, müvafiq razılaşmala uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzerdən keçirərək əldə edilmiş girovun bazar dəyərinə nəzarət edir.

Qrup 3-cü Mərhələdə bir neçə korporativ və sahibkarlara verilən kreditlər üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2018-ci ildə həmin fərdi qiymətləndirilmiş kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 160,072 AZN olmuşdur, bunun üçün 24,694 AZN məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasayı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 89,368 AZN olardı.

10. İnvestisiya əmlakı

İnvestisiya əmlakında hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2018	2017
1 yanvarda açılış qalığı	1,668	1,654
Əlavələr (sonraki xərc)	97,061	14
Dəyərsizləşmə zərəri	(13,546)	-
Dövr üzrə amortizasiya	(148)	-
Məzənnəyə düzəlişlər	(13,316)	-
31 dekabrda yekun qalıq	71,719	1,668

2011-ci ildə Bank investisiya əmlakı kimi 2,000 min AZN məbləğində torpaq almış, bu da aktivin dəyərinin uzunmüddətli perspektivdə artması məqsədile saxlanılmışdır. 31 dekabr 2018-ci ildə bu investisiya əmlakının ədalətli dəyəri 1,590 min AZN (2017-ci il: 1,668 min AZN) olmuşdur.

2018-ci ilin iyun ayında, sahmdar kapitalının artmasından sonra, PASHA Yatırım Bankası A.S. investisiya əmlakı kimi təsnif edilmiş balans hesabatının tarixinə 97,061 min AZN məbləğində daşınmaz əmlak almışdır (2017-ci il: olmamışdır). 31 dekabr 2018-ci il tarixinə bu investisiya əmlakının ədalətli dəyəri 70,129 min AZN təşkil etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət belə olmuşdur:

	<i>Torpaq</i>	<i>Binalar</i>	<i>Mebel və avadanlıq</i>	<i>Kompü- terlər və digər avadanlıq</i>	<i>Nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Digər avadanlıq</i>	<i>İcaraya alınmış aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər								
31 dekabr 2016-ci il	415	4,107	10,077	8,659	1,138	643	3,105	28,144
Əlavə olunmalar	-	-	3,050	1,377	203	28	89	4,747
Silinmələr	-	-	(482)	(251)	(47)	(17)	-	(797)
Məzənnə fərqi	-	-	(39)	(109)	(7)	(12)	(33)	(200)
31 dekabr 2017-ci il	415	4,107	12,606	9,676	1,287	642	3,161	31,894
Əlavə olunmalar	-	751	4,517	3,923	596	84	707	10,578
Silinmələr	-	-	(3)	(13)	(32)	(2)	-	(50)
Məzənnə fərqi	-	-	(65)	(266)	(35)	(19)	(44)	(429)
31 dekabr 2018-ci il	415	4,858	17,055	13,320	1,816	705	3,824	41,993
Yığılmış köhnəlmə								
31 dekabr 2016-ci il	-	(942)	(6,474)	(4,979)	(750)	(461)	(1,729)	(15,335)
Köhnəlmə xərci	-	(205)	(1,836)	(1,917)	(183)	(115)	(432)	(4,688)
Silinmələr	-	-	482	214	47	14	1	758
Məzənnə fərqi	-	-	31	102	2	10	34	179
31 dekabr 2017-ci il	-	(1,147)	(7,797)	(6,580)	(884)	(552)	(2,126)	(19,086)
Köhnəlmə xərci	-	(209)	(2,234)	(1,877)	(221)	(48)	(319)	(4,908)
Silinmələr	-	-	3	13	32	2	-	50
Məzənnə fərqi	-	-	35	99	5	17	31	187
31 dekabr 2018-ci il	-	(1,356)	(9,993)	(8,345)	(1,068)	(581)	(2,414)	(23,757)
Xalis balans dəyəri								
31 dekabr 2018-ci il	415	3,502	7,062	4,975	748	124	1,410	18,236
31 dekabr 2017-ci il	415	2,960	4,809	3,096	403	90	1,035	12,808
31 dekabr 2016-ci il	415	3,165	3,603	3,680	388	182	1,376	12,809

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

12. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərdə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Qudvil</i>	<i>Bank lisenziyası</i>	<i>Lisenziyalar</i>	<i>Kompüter programı</i>	<i>Rəqəmsal məhsullar</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin deyer						
31 dekabr 2016-ci il	3,642	42,228	8,842	7,489	—	62,201
Əlavə olunmalar	—	—	2,906	4,468	—	7,374
Silinmələr	—	—	(281)	(1)	—	(282)
Məzənnə fərqi	—	(4,405)	(17)	(126)	—	(4,548)
31 dekabr 2017-ci il	3,642	37,823	11,450	11,830	—	64,745
Əlavə olunmalar	—	—	3,298	1,542	11,377	16,217
Silinmələr	—	—	—	(112)	—	(112)
Daxili köçürmə	—	—	(563)	563	—	—
Məzənnə fərqi	—	(9,036)	15	(385)	—	(9,406)
31 dekabr 2018-ci il	3,642	28,787	14,200	13,438	11,377	71,444
Yığılmış amortizasiya						
31 dekabr 2016-ci il	(3,642)	—	(2,382)	(1,110)	—	(7,134)
Amortizasiya xərci	—	—	(1,494)	(1,269)	—	(2,763)
Silinmələr	—	—	281	1	—	282
Dəyərsizləşmə	—	(6,236)	—	—	—	(6,236)
Məzənnə fərqi	—	—	5	55	—	60
31 dekabr 2017-ci il	(3,642)	(6,236)	(3,590)	(2,323)	—	(15,791)
Amortizasiya xərci	—	—	(1,934)	(1,613)	—	(3,547)
Silinmələr	—	—	—	111	—	111
Dəyərsizləşmə	—	(2,659)	—	—	—	(2,659)
Daxili köçürmə	—	—	175	(175)	—	—
Məzənnə fərqi	—	—	(5)	201	—	196
31 dekabr 2018-ci il	(3,642)	(8,895)	(5,354)	(3,799)	—	(21,690)
Xalis balans dəyeri						
31 dekabr 2018-ci il	—	19,892	8,846	9,639	11,377	49,754
31 dekabr 2017-ci il	—	31,587	7,860	9,507	—	48,954
31 dekabr 2016-ci il	—	42,228	6,460	6,379	—	55,067

Rəqəmsal məhsullar əsasən Qrupun işləyib hazırlamaqdə olduğu bank məhsullarından ibarətdir.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərin dəyərsizləşmə testi

Müəssisələrin birləşməsi vasitəsilə alınmış qeyri-müəyyən müddəti olan bank lisenziyası dəyərsizləşmə testinin məqsədləri üçün bir fərdi pul vəsaitlərini yaradan vahidə – PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-yə aid edilmişdir.

Pul vəsaitlərini yaradan vahidlərə bölgündürümüş alınmış bank lisenziyasının balans dəyeri 19,892 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 31,587 min AZN) təşkil edir.

Ədalətli dəyərin hesablanmasında istifadə edilmiş əsas fərziyyələr

31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixlərinə pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpə edilə bilən məbleği istifadə dəyəri metodunu əsasında müəyyən edilmişdir. Qiymətləndirmə Bankın keçmiş və gələcək dövrlər üzrə maliyyə göstəriciləri və strateji təşəbbüsleri haqqında məlumatlara, eləcə də bazarda mövcud olan üçüncü tərəf məlumatlarına əsaslanır.

Istifadə dəyərinin hesablanması daha çox aşağıdakı fərziyyələrə həssasdır:

- Maliyyə nəticələri (o cümlədən cari və proqnozlaşdırılan nəticələr);
- Kapitalın dəyəri;
- ROE (cari və proqnozlaşdırılan nəticələr daxil olmaqla);
- Kredit portfelinin artım dərəcəsi;
- Türkiyədə ÜDM-in artım dərəcəsi;
- Leverec əmsali;
- Diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəketinin 8 illik dövrü;
- 5% (2017-ci il: 3%) uzunmüddətli infliyasiya artımı dərəcəsi.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

12. Qeyri-maddi aktivlər (davamı)

Ədalətli dəyərin hesablanmasında istifadə edilmiş əsas fərziyyələr (davamı)

Kapitalın dəyerini hesablamaq üçün Bank aşağıdakı dəreçələrdən istifadə edir:

		2018	2017
Kapitalın dəyerinin hesablanması			
ABŞ risksiz dəreçə	a	2.9%	2.7%
ABŞ bazar riski əlavəsi	b	5.1%	5.1%
Ölke riski əlavəsi	c	3.5%	3.1%
Beta	d	0.82	0.82
Kapitalın dəyəri, ABŞ dolları	e = (a+b*d+c)	10.5%	9.9%
ABŞ inflasiya dərəcəsi	f	2.3%	2.3%
Türkiyə inflasiya dərəcəsi	j	7.0%	5.5%
Kapitalın dəyəri, Türk lirası	h=(1+e)*((1+j)/(1+f))-1	15.6%	13.3%

Qiymətləndirmə nəticəsində pul vəsatillərini yaradan vahidin bərpə edilə bilən dəyəri 182,341 min AZN (2017-ci il: 151,359 min AZN) olmuşdur. Müvafiq olaraq, lisenziya qismən 2,659 min AZN (2017-ci il: 6,236 min AZN) məbləğində dəyərsizləşmişdir. Dəyərsizləşmə zərəri əsas etibarı ilə kapitalın rentabelliyyində azalma ilə bağlı olmuşdur.

Diskont dərəcəsində məntiq uyğun olaraq mümkün olan 1% (15.6%-dən 16.6%-dək) (2017-ci il: 13.3%-dən 14.3%-dək) artım kapitalın uzunmüddətli rentabelliyyinin eyni fərziyyəsi əsasında 18,378 min AZN (2017-ci il: 24,379 min AZN) məbləğində əlavə dəyərsizləşmə ilə nəticələnəcək.

13. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

		2018	2017
Digər maliyyə aktivləri			
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar		6,065	11,267
Çek əməliyyatları üzrə debitor borcları		7,118	1,443
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə hesablanmış alınacaq komissiya		901	466
Diger		19	55
		14,103	13,231
Çıxılsın – Digər maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat		(492)	–
Cəmi digər maliyyə aktivləri		13,611	13,231
Digər qeyri-maliyyə aktivləri			
Mülkiyyətçiye qaytarılmış girov		13,929	15,287
Təxirə salılmış xərclər		2,441	2,308
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün avans ödənişləri		2,078	1,771
Diger avans ödənişləri		3,055	1,299
Mənfəet vergisi istisna olmaqla vergilər		2	–
		21,505	20,665
Diger aktivlər		35,116	33,896

31 dekabr 2017-ci və 2018-ci il tarixlərinə çek əməliyyatları üzrə debitor borcları çeklərin girov olduğu digər banklardan alınacaq məbləğlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə 1,217 min AZN (2017-ci il: 1,297 min AZN) məbləğində təxirə salılmış xərclər uzunmüddətli program dəstəyinə aiddir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	7,432	11,804
Çek əməliyyatları üzrə kreditor borcları	7,118	1,443
Hesablanmış xərcələr	3,027	626
Diger	2,297	720
	19,874	14,593
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	18,944	16,064
Təxirə salılmış gəlir	1,218	965
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	326	139
Diger ehtiyat	112	118
	21,425	17,507
Cəmi öhdəliklər	41,299	32,100

14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu	247,985	138,747
Banklardan qısamüddətli depozitlər	197,664	107,160
Banklardan uzunmüddətli depozitlər	25,485	131,540
Diger banklarda müxbir hesablar	25,340	4,118
Azərbaycan İpoteka və kredit zəmanət fondu	20,367	11,201
IT İnkişafı Fondu qarşısında öhdəliklər	4,914	5,251
İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi	3,220	–
ARMB və GMB-dən alınmış kreditlər	–	1,956
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	524,975	399,973

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu 61,321 AZN məbləğində (31 dekabr 2017-ci il: sıfır) cari hesabı olmuşdur. Qrup Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan müddəti 2028-ci ilin dekabr ayında (2017-ci il: 2027-ci ilin dekabr ayında) başa çatan və illik 1% dərəcəsi ilə faiz hesablanan 186,664 min AZN (2017-ci il: 138,747 min AZN) məbləğində kreditlər almışdır. Kreditlər dövlət programı esasında Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq mühitinin tədricən təkmilləşdirilməsinə kömək göstərmək məqsədilə alınmışdır. Kreditlər yerli sahibkarlara illik 5% faiz dərəcəsi ilə (2017-ci il: illik 6%) verilmişdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə, Qrup rezident və qeyri rezident kommersiya banklardan müddəti 2019-cu ilin dekabr ayında (31 dekabr 2017-ci il: 2018-ci ilin avqust ayı) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 0.10% və 7% arasında olan (31 dekabr 2017-ci il: illik faiz dərəcəsi 0.10% və 15.20% arasında olan) 197,442 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 107,160 min AZN) məbləğindən ibarət qısamüddətli vəsaitlər almışdır.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə, Qrup rezident və qeyri rezident kommersiya banklardan müddəti 2022-ci ilin dekabr ayında başa çatan və illik faiz dərəcəsi 0.10% və 7% arasında olan (31 dekabr 2017-ci il: müddəti 2019-cu ilin yanvar ayında başa çatan və illik faiz dərəcəsi 1% və 2.50% arasında olan) 25,485 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 131,540 min AZN) məbləğindən ibarət uzunmüddətli vəsaitlər almışdır.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Qrupun Azərbaycan İpoteka və kredit zəmanət fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilən 20,367 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 11,201 min AZN) məbləğində müddəti 2048-ci ilin dekabr ayında başa çatan (31 dekabr 2017-ci il: 2047-ci ilin oktyabr ayı) və illik 4% dərəcə ilə faiz hesablanan kreditləri olmuşdur.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Qrupun IT İnkişafı Fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilən 4,914 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 5,251 min AZN) məbləğində müddəti 2023-cü ilin oktyabr ayında başa çatan (31 dekabr 2017-ci il: 2021-ci ilin dekabr ayı) və illik 1% faiz hesablanan kreditləri olmuşdur.

(Məbləğlər min Azerbaycan manatı ilə təqdim edilir)

15. Müşterilər qarşısında öhdəliklər

Müşterilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Tələbli depozitlər	2,946,841	1,856,582
Müddətli depozitlər	<u>1,007,111</u>	<u>1,033,379</u>
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	<u>3,953,952</u>	<u>2,889,961</u>
Buraxılmış zəmanətlər üzrə girov kimi saxlanılan vəsaitlər (Qeyd 22)	23,352	38,481

Aşağıdakı cədvəldə müştəri hesabları iqtisadi sektorlar üzrə təhlil edilir:

	2018	2017
Fiziki şəxslər	1,265,829	775,936
Ticaret və xidmətlər	739,982	491,191
İnvestisiya yönümlü şirkətlər	494,449	517,692
İstehsal	444,912	455,919
Nəqliyyat və rabitə	382,365	218,090
Tikinti	194,889	128,187
Sığorta	123,068	87,244
Dağ-mədən	117,200	75,542
Mehmanxana biznesi	46,220	48,395
İctimai təşkilatlar	24,906	18,758
Qeyri-bank kredit təşkilatları	20,426	9,218
Kənd təsərrüfatı	19,390	26,096
Enerji	9,573	8,946
Diger	70,743	28,747
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	<u>3,953,952</u>	<u>2,889,961</u>

31 dekabr 2018-ci il tarixinə müştərilərin depozitlərinə beş (31 dekabr 2017-ci il: beş) en iri müştəridə cəmi müştəri depozitləri portfelinin 44%-ni təşkil edən 1,736,416 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: cəmi müştəri depozitləri portfelinin 45%-ni təşkil edən 1,298,632 min AZN) məbləğində qalıqlar daxil olmuşdur.

16. Digər borc öhdəlikləri

31 dekabr 2017-ci il tarixinə digər borc öhdəliklərinə müddəti 2021-ci ilin aprel ayında başa çatan və illik 1.47-3.72% dərəcəsi ilə faiz hesablanmış 39,105 min AZN məbləğində üç xarici bankda olan qalıqlar daxil idi. Borc öhdəlikləri ödəmə müddəti tamamlanana qədər 2018-ci ildə ödənilmişdir.

17. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

31 dekabr 2018-ci il tarixində PASHA Yatırım Bankası A.S. balans dəyəri 102,300 min AZN (31 dekabr 2017-ci il: 81,765 min AZN) olan və müddəti 2022-ci ilin dekabr ayında (31 dekabr 2017-ci il: 2022-ci ilin dekabr ayında) başa çatan faiz hesablanmış istiqrazlar buraxılmışdır. Bankın 31 dekabr 2018-ci il tarixinə buraxdığı istiqrazları üzrə illik faiz dərəcəsi 3% və 30% arasında dəyişir (31 dekabr 2017-ci il: 5%-12.1%).

18. Subordinasiyalı borc

31 dekabr 2018-ci il tarixinə subordinasiyalı borc Qrupun əsas tərəfdən borc götürdüyü, müddəti 8 avqust 2024-cü ildə başa çatan 18,921 AZN məbləğində (31 dekabr 2017-ci il: sıfır) ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş subordinasiyalı kreditdən ibarətdir.

(Məbləğlər min Azerbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Törəmə maliyyə alətləri

Qrup ticaret məqsədləri üçün törəmə maliyyə alətlərinən istifadə edir. Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstərilməklə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmek üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmini göstərir və kredit riskini eks etdirmir.

	2018			2017		
	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyer Aktiv	Əhdəlik	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyer Aktiv	Əhdəlik
Xarici valyuta üzrə müqavilələr						
Forvardlar və svoplar – xarici	7,958	–	(15)	59,389	40	(2,058)
Forvardlar və svoplar – yerli	66,429	2,048	(66)	8,501	1,625	–
Opcionlar – yerli	16,909	2	–	–	–	–
Cəmi törəmə aktivlər/ (öhdəliklər)	2,050	(81)		1,665	(2,058)	

Yuxarıdakı cədvəldə xarici və yerli kimi göstərilənlər tərəf-müqabillərə aiddir və xarici – qeyri-Azerbaycan müəssisələri, yerli isə Azerbaycan müəssisələri deməkdir.

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə Qrupun aşağıdakı növ törəmə alətlər üzrə pozisiyası olmuşdur:

Forvardlar

Forvard və fyuçers müqavilələri müəyyən qiymətlə və gələcək tarixdə müəyyən edilmiş maliyyə alətinin alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılışmalarıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda bağlanılan xüsusi müqavilələrdir.

Svoplar

Svoplar iki tərəf arasında müəyyən edilmiş şərti məbləğlər əsasında faiz dərəcəsinin, məzənnənin və ya fond əmsalının dəyişməsinə bərabər məbləğlərin mübadiləsi və (kredit defoltu svop ilə əlaqədar) müəyyən hadisələr baş verdiyi halda kreditlər üzrə ödənişlərin aparılması haqqında müqavilə razılışmalarıdır.

Opcionlar

Opcionlar alıcının müəyyən sayda maliyyə alətlərini müəyyən edilmiş şərti məbləğlə müəyyən edilmiş gələcək tarixdə və ya müəyyən edilmiş müddət ərzində istənilən zaman almaq və ya satmaq hüququnu (öhdəliyini deyil) nəzərdə tutan müqavilə razılışmalarıdır.

20. Vergilər

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Cari vergi xərci	(24,854)	(20,219)
Təxire salınmış vergi gəliri/(xərci) – müvəqqəti fərqlərin yaranması və qaytarılması	3,841	(3,473)
Çıxılsın: digər ümumi gəlirdə tanınmış təxire salınmış vergi	82	(6)
Mənfəət vergisi xərci	(20,931)	(23,698)

İ ərzində digər ümumi gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxire salınmış vergi belədir:

	2018	2017
DÜĞƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis gəlirlər/(zərərlər)	(82)	6
Digər ümumi gəlirə aid edilən mənfəət vergisi	(82)	6

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Vergilər (davamı)

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsindən fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2018	2017
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət	94,984	112,790
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan mənfəət vergisinin dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri vergi ödənişi	(18,997)	(22,558)
 Çıxılmayan xərclərin vergiya təsiri	(2,441)	(951)
Vergi qanunvericiliyində dəyişikliklərin təsiri	154	(271)
Xarici ölkədə vergi dərəcəsində fərqli təsiri	(102)	151
Vergidən azad gelirin vergiya təsiri	67	89
Əvvəlki dövrə tanınmamış gələcək dövrlərə keçirilmiş istifadə edilmiş vergi zərərləri	242	-
Diger	146	(158)
 Mənfəət vergisi xərci	(20,931)	(23,698)

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərində texire salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Müvəqqəti fərglərin yaranması və ləğv edilməsi</i>				<i>Müvəqqəti fərglərin yaranması və ləğv edilməsi</i>			
	<i>Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda</i>		<i>Diger ümumi gəlirdə</i>		<i>9 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinən təsdiqi</i>		<i>Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda</i>	
	<i>2016</i>	<i>Çevirmə fərqi</i>	<i>2017</i>	<i>Çevirmə fərqi</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2018</i>	<i>2018</i>
Çıxılan müvəqqəti fərglərin vergiya təsiri								
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri	536	(552)	-	16	-	-	130	-
Ticaret qiymətli kağızları	573	(573)	-	-	-	-	-	(7)
Kredit teşkilatlardan alınacaq məbləğlər	4,024	(4,024)	-	-	-	-	9	-
Müşterilərə verilmiş kreditlər	395	(139)	-	(21)	235	-	822	(137)
İnvestisiya qiymətli kağızları	15	-	6	-	21	-	-	21
İnvestisiya emlakı	69	(3)	-	-	66	-	2,996	-
Əmlak və avadanlıqlar	151	(155)	-	4	-	-	169	(6)
Qeyri-maddi aktivlər	-	-	-	-	-	-	84	163
Tərəmə maliyyə öhdəlikləri	333	(18)	-	-	315	-	(315)	-
Zəmanətlər və akkreditivlər üçün ehtiyat	318	(318)	-	-	-	-	-	-
Diger öhdəliklər	2,915	458	-	(26)	3,347	-	600	(143)
Texire salınmış vergi aktivləri	9,329	(5,324)	6	(27)	3,984	-	4,495	(295)
								8,184
 Kredit teşkilatlardan alınacaq məbləğlər								
Tərəmə maliyyə aktivləri	(169)	(2,618)	-	-	(2,618)	-	2,026	-
İnvestisiya qiymətli kağızları	(9)	8	-	-	(1)	(48)	113	(82)
Müşterilərə verilmiş kreditlər	(118)	(2,677)	-	(3)	(2,798)	(160)	(2,015)	-
Əmlak və avadanlıqlar	(237)	132	-	5	(100)	-	(440)	176
Qeyri-maddi aktivlər	(68)	44	-	(1)	(25)	-	(21)	2
Diger aktivlər	(325)	(561)	-	-	(886)	-	(732)	106
Banklara və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	(222)	222	-	-	-	-	-	-
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	(6,534)	6,534	-	-	-	-	-	-
Zəmanətlər və akkreditivlər üçün ehtiyat	-	(330)	-	-	(330)	245	(147)	-
Bank lisenziyası	(8,446)	1,247	-	882	(6,317)	-	532	1,611
Texire salınmış vergi öhdəlikləri	(16,128)	1,845	6	883	(13,400)	37	(572)	(82)
								1,950
Xalis texire salınmış vergi aktivləri/(öhdəlikləri)	(6,799)	(3,479)	6	856	(9,416)	37	3,523	(82)
								1,655
								(3,883)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Vergilər (davamı)

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda təxirə salınmış vergilər aşağıdakı şəkildə üzləşdirilə bilər:

	2018	2017
Təxirə salınmış vergi aktivləri	4,003	640
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	<u>(7,886)</u>	<u>(10,056)</u>
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(3,883)	(9,416)

21. Kapital

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərində Bankın buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapitalı hər bir adı sehmin nominal dəyəri 33,300 AZN olmaqla 10,000 adı sehmdən ibarət olan dəyəri 333,000 min AZN məbleğində olmuşdur. Hər bir adı sehm sehmdara bir səsvermə hüququnu verir.

25 aprel 2017-ci il tarixində Bankın sehmdarları adı sehmliər üzrə cəmi 58,636 min AZN məbleğində dividendlər elan etmiş (bir sehm üzrə 5,864 AZN) və bunlar da 31 dekabr 2017-ci il tarixinə ödənilmişdir.

10 may 2018-ci il tarixində Bankın sehmdarları adı sehmliər üzrə cəmi 61,414 min AZN məbleğində dividendlər elan etmiş (bir sehm üzrə 6,141 AZN) və bunlar da 31 dekabr 2018-ci il tarixinə ödənilmişdir.

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat xarici töreme müəssisələrinin maliyyə hesabatlarının yenidən hesablanmasından yaranan valyuta fərqiini uçota almaq üçün istifadə edilir.

İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlirlər (zərərlər)

Bu ehtiyat investisiya qiymətli kağızları üzrə ədalətli dəyərdəki dəyişiklikləri əks etdirir.

22. Təəhhüdler və potensial öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Azərbaycan iqtisadi islahatları aparmağa və hüquqi, vergi və nizamlayıcı infrastrukturu təkmilləşdirməyə davam edir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gelecek sabitliyi önməli dərəcədə islahatlardan, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin effektivliyindən, eləcə də xam neftin qiymətindən və AZN-in ABŞ dollarına qarşı sabitliyindən asılıdır.

Azərbaycan iqtisadiyyatı neft qiymətlərinin aşağı düşməsi və Azərbaycan manatının 2015-ci il ərzində ABŞ dollarına qarşı devalvasiyasının mənfi təsirinə məruz qalmışdır. Bu, kapital əldə etmək imkanlarının məhdudlaşması, kapital dəyərinin artması, inflasiya və iqtisadi artımın qeyri-müəyyənliliyi kimi amillərə səbəb olmuşdur.

Bu çətinliklərə cavab olaraq, Azərbaycan hökuməti islahatları sürətləndirmək və maliyyə sistemini dəstək vermek planlarını açıqlamışdır. 6 dekabr 2016-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri"ni təsdiqləmişdir. Yol xəritəsi 2016-2020-ci illərdə inkişaf strategiyasını, 2025-ci ilə qədər uzunmüddəli perspektivləri və 2025-ci ildən sonrakı dövrə nəzəri əhatə edir.

Bundan əlavə, 2018-ci ildə hökumət sərt pul siyasetini davam etdirmiş, eləcə də Azərbaycan manatının stabillaşdırılmasına xarici valyuta ehtiyatları ayırmışdır. 2018-ci ildə ARMB monetar siyaseti normallaşdırmaq məqsədilə yenidən maliyyələşdirmə dərəcasını tədricən 15%-dən 9.75%-dək azaltmışdır.

Qrupun rəhbərliyi cari şəraitdə baş verən iqtisadi dəyişiklikləri izləməkdədir və Qrupun yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin davamlılığı və inkişafını dəsteklemək üçün lazıim hesab etdiyi ehtiyat tədbirlərini görməkdədir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Hüquqi məsələlər

Adı fealiyyətində Qrup mehkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyekti olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Qrupun maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şəhrlərə və tez-tez edilən deyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Qrupun əməliyyatları və fealiyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şəhri ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilmesi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqə tuta bilərlər. Neticədə, vergi orqanları əməliyyat və fealiyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli süre bilərlər. Nəticə etibar ilə əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanıa bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, müvafiq qanunvericiliyin 31 dekabr 2018-ci il tarixinə rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şəhri münasibdir və Qrupun vergi, valyuta və gömrük mövqeləri qəbul edilecekdir.

Sığorta

Qrup hazırda səhvlerdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır.

ARMB əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklarından yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşması tələb edir. 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə Bank aşağıdakılardan istisna olmaqla, bütün əmsallara uyğun olmuşdur:

- a) Kredit riski təminatının bazar dəyəri həmin kredit riskinin 100%-indən az olanda və ya kreditlərin daşınmaz əmlak formasında təminatının bazar dəyəri kredit dəyərinin 150%-indən aşağı olanda, bir borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üzrə maksimal kredit riski əmsalı Bankın 1-ci dərəcəli kapitalının 20 faizindən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əmsalı 38.0% (2017-ci il: 25.27%) olmuşdur. 31 mart 2019-cu il tarixinə bu pozuntu aradan götürülmüş və Bank normaya riayət etmişdir.
- b) Kredit riski təminatının bazar dəyəri həmin kredit riskinin 100%-indən çox olanda və ya kreditlərin daşınmaz əmlak formasında təminatının bazar dəyəri kredit dəyərinin 150%-indən çox olanda, bir borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üzrə maksimal kredit riski əmsalı Bankın 1-ci dərəcəli kapitalının 20 faizindən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əmsalı 31.1% olmuşdur (2017-ci il: pozuntu olmamışdır). 31 mart 2019-cu il tarixinə bu pozuntu aradan götürülmüş və Bank normaya riayət etmişdir.
- c) Bir hüquqi şəxsin kapitalında pay əmsalı cəmi kapitalın 10%-dən çox olmamalıdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əmsalı 35.66% (31 dekabr 2017-ci il: 39.41%) olmuşdur.
- d) Digər hüquqi şəxslərin kapitalında məcmu pay əmsalı cəmi kapitalın 40%-dən çox olmamalıdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın əmsalı 52.46% (31 dekabr 2017-ci il: 57.85%) olmuşdur.

İl ərzində Bank bu uyğunsuzluqla bağlı hər ay Maliyyə Bazarlarına Nəzəret Palatasına ("MBNP") məlumat təqdim etmiş və heç bir zaman Banka qarşı hər hansı sanksiya tətbiq edilməmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, Banka qarşı gələcəkdə heç bir sanksiya tətbiq edilməyəcək.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Qrup tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqca vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupun ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Qrupa müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Qrupun müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcda müqayisədə dəha aşağı riskə məruz qoyur.

(Məbləğlər min Azerbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		
Verilmiş zamanətlər	549,196	390,089
Istifadə edilməmiş kredit xəlləri	133,479	153,616
Akkreditivlər	5,146	6,441
	687,821	550,146
Əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklər		
1 ilədək	4,911	4,565
1 ildən 5 ilədək	19,176	16,487
5 ildən çox	-	1,377
	24,087	22,429
Çıxılsın – kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyat	(6,470)	(3,112)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girovdan əvvəl)	705,438	569,463
Çıxılsın – verilmiş zamanətlər üzrə girov kimi saxlanılan pul vəsaitləri (Qeyd 15)	(23,352)	(38,481)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	682,086	530,982

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2018-ci ildə GKZ	(2,025)	(1,952)	(290)	(4,267)
Yeni risklər	(1,685)	(1,191)	-	(2,876)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmagaqla)	328	283	288	899
Mərhələ 1-ə köçürmə	(2,231)	2,231	-	-
Mərhələ 2-ye köçürmə	245	(245)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	-	(487)	487	-
Dövrün sonuna GKZ-nin dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülen risklərə təsiri	1,780	(506)	(1,364)	(90)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(319)	8	3	(308)
Məzənnəyə düzəlişlər	172	-	-	172
31 dekabr 2018-ci il	(3,735)	(1,859)	(876)	(6,470)

23. Faiz qazandıran aktivlər üzrə dəyərsizləşmə zərərləri və zamanətlər və akkreditivlər üçün yaradılan ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

<i>Qeyd</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	(8)	-	(8)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	(225)	-	850
DÜGGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	8	(756)	-	(756)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlər investisiya qiymətli kağızları	8	202	-	202
Müşterilərə verilmiş kreditlər	9	(7,629)	(5,713)	8,983
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri	(8,416)	(5,713)	9,833	(4,359)
Digər maliyyə aktivləri	-	-	(492)	(492)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	22	(1,882)	93	(586)
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc	(10,298)	(5,620)	8,755	(7,163)

Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat əlaqəli aktivlərin balans dəyerindən çıxılır. Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyat öhdəliklərdə eks etdirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Xalis haqq və komissiya gəliri

Xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	11,674	8,224
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	10,216	8,103
Zəmanetlər və akkreditivlər	8,941	6,313
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	2,687	1,681
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar	13	225
Diger	352	285
Haqq və komissiya gəliri	33,883	24,831
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	(11,212)	(7,828)
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	(3,090)	(2,810)
Zəmanetlər və akkreditivlər	(1,567)	(1,238)
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	(798)	(1,123)
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar	(41)	(14)
Diger	(670)	(627)
Haqq və komissiya xərcləri	(17,378)	(13,640)
Xalis haqq və komissiya gəliri	16,505	11,191

25. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər

İşçilər üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Əmək haqqı və mükafatlar	(40,546)	(33,107)
Sosial siyortə xərcləri	(7,274)	(6,369)
İşçilərlə bağlı digər xərclər	(3,735)	(4,415)
İşçilər üzrə xərclər	(51,555)	(43,891)

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Peşəkar xidmətlər	(8,329)	(8,502)
Əməliyyat lizinqi	(7,563)	(6,987)
Program təminatına çəkilən xərclər	(3,872)	(3,298)
Mülkiyyətə alınmış girovun dəyərsizləşməsi	(2,347)	(338)
Şığorta	(1,971)	(1,330)
Xeyriyyə və sponsorluq xərcləri	(1,774)	(1,997)
Reklam	(1,731)	(2,237)
Üzvlük haqları	(1,520)	(910)
Kommunal xərclər	(1,062)	(780)
Təmir və texniki xidmet	(966)	(840)
Təhlükəsizlik xərcləri	(844)	(595)
Dəftərxana ləvaziməti	(660)	(282)
Nəqliyyat və ezamiyyət xərcləri	(659)	(613)
Əyləncə	(659)	(611)
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	(576)	(430)
Rabite	(561)	(606)
Nəşriyyat xərcləri	(43)	(28)
Diger xərclər	(515)	(543)
Ümumi və inzibati xərclər, cəmi	(35,652)	(30,927)

26. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Qrup müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Qrupun fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Qrupun hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Qrup kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Qrup əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitde, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Qrupun strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyəti Müşahidə Şurası daşısa da, risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

Audit Komitəsi

Audit Komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və Daxili Auditin fəaliyyətinə nəzarət edir.

Idarə Heyəti

Idarə Heyəti Qrupda ümumi risk prosesinə nəzarət etmek üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işləniləb hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyaseti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmek məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəsteklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Qrup aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Qrupun maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili audit

Daxili audit funksiyası hər il Qrupda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Qrupun prosedurlara riayət etmesini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və neticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Qrupun riskləri həm adı şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlenilmeyen zərərləri eks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Qrup baş vermesi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslinde baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellerini hazırlayırlar.

Risklərin monitoringi və nəzarət edilməsi ilk önce Qrupun müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Qrupun biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Qrupun qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini eks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Qrup bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənilir. Bu məlumat izahlarla birlikdə idarə Heyətinə, Risk Komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabata kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəsiyində riskler haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. Idarə Heyəti rübdə bir dəfə risklər haqqında etraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Qrupun risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Qrupun bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

Idarə Heyəti və Qrupun bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəsteklənməsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Bank kredit risklərini azaltmaq üçün girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almاسından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artırın risklər nəzərdə tutulur. Qrupun artan fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərdə və sənaye sahələrində konsentrasiyası nisbi həssaslığın yaranmasına səbəb ola bilər.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsin altına düşməmek üçün, Qrup daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfellerin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş kredit və müştəri depozitləri üzrə risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Qrupun sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Qrup kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitoring etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Qrup kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Qrupa məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımı tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Törəmə maliyyə alətləri

Törəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski hər zaman konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda eks etdirilən müsbət ədalətli dəyəri olanlarla məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Qrupun müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Qrup tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yaranır. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Qrupu kredit risklərinə oxşar risklərə maruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə ediləsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə eks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlər qeydə alınanda ədalətli dəyər, dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yaranı bilən maksimal riskin həcmini deyil, cari kredit riskinin həcmini eks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha etraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və riski azaldan digər mexanizmlərin təsiri 8-ci Qeydə göstərilir.

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Dəyərsizləşmenin qiymətləndirilməsi

1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən, Qrup EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmek üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş sənari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkət ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındaki fərdidir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	<i>Defolt ehtimalı</i> müəyyən vaxt cıvarında defoltun mürmkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yaranı biler.
DHRH	<i>Defolt halında riskin həcmi</i> , müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbleğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerine yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcminin qiymətləndirilməsidir.
DHZ	<i>Defolt halında</i> zərər müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditorun əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındaki fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanmasıdır.

Bank her hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasetini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Qrup kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırılır:

- Mərhələ 1: Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
- Mərhələ 2: Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
- Mərhələ 3: Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanır.
- AYKD: Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmadada ədalətli dəyərlə qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tərifi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlerini 90 gün gecikdirərsə, Qrup maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrde göstərildiyi kimi iş gününün bağlanmasına qədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbleğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

Müşterinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Bank ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Bank hadisənin müşterinin defolta uğramış kimi hesab edilmesi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsədə uyğun olmasına diqqətlə nəzərdən keçirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bu cür hadisələrə aşağıdakılardır:

- Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər aşağıdakılardır:
  - Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbleğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişle kreditlər;
  - Hər bir fərdi restrukturizasiya zamanı müqavilədə qeyd edilən tarixdən 30 gündən az gecikmə (əsas məbleğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödəniş) ilə üç il ərzində 2 dəfə restrukturizasiya olunmuş kreditlər;
  - Restrukturizasiya zamanı portfelin riskə məruz qalan hissəsi 30-a bərabər olan "problemli" restrukturizasiya olunmuş kreditlər; (ilkin olaraq Mərhələ 3), xalis cari dəyer üzrə zərərin restrukturizasiyası 10%-dən artıq olduqda;
  - Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kredit (Mərhələ 2-nin meyarlarına cavab verən vaxtı keçmiş kreditlər istisna olmaqla).
- Borcalanın müllişləşmə, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olması barədə məlumatın mövcud olması;
- Defolta uğramış (Daxili reytinglərə əsaslanan yanaşma və xarici reytingə uyğun olaraq);
- Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defolta uğramış.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanması zamanı maliyyə aletinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən xaric yenidən təsnifləşdirilməsi Qrupun siyaseti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Qrupun Risklərin idarə edilməsi departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Bank korporativ müştəriləri Moody's modelinə əsasən qiymətləndirən əsas portfellər üçün ayrıca modelləri istifadə edir. Kiçik və orta müəssisələr və istehlak kreditlərinə daxili dərəcələrdən istifadə etməklə müvafiq olaraq 1-dən 20-dək və 1-dən 4-dək dərəcələr verilir. Modellər həm keyfiyyət, həm əməkdaşlılıq məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-ye uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şekilde təkrar olunur.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Bankın xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilerlər, mübadilə məntəqələri və kliring-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Bank maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstərildiyi kimi daxili reyting təyin edir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanılar Qrupun xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılardan kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- Müştəri tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Müştərinin maliyyə nəticələrini qiymətləndirmek üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözlənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir.
- Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan müştərilərə dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri daxildir.
- Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-in artımı və müştərinin fealiyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər.
- Şirkətin fealiyyəti üçün münasib olan müştərinin rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının mürekkebliyi və detallaşdırma dərəcəsi Qrupun risk həcmi və müştərinin mürekkebliyi və həcmində əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Qrupun pərakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Istehlak kreditləri

Istehlak kreditlərinə terminatsız fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sade kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gelirə nisbəti və ödənişin gelirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aleti ilə qiymətləndirilir. Modelərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-in artımı, şəxsi gelir/əmək haqqı səviyyələrində dəyişikliklər, şəxsi borc öhdəliyidir.

Qrupun daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

KOM-lar üçün daxili reyting dərəcələri	Korporativ və maliyyə təşkilatları üçün Moody's-e əsaslanan daxili/xarici reytinglər	Daxili reytingin təsviri
1	Aaa	Yüksek reyting
2-4	Aa1-Aa3	
5-7	A1-A3	
8-10	Baa1-Baa3	Standart reyting
11-13	Ba1-Ba3	
14-16	B1-B3	
17-19	Caa1-Caa3	Standartdan aşağı reyting
20	Ca	
Defolt	C	Dəyərsizləşmiş

Istehlak kreditləri üçün daxili reyting gecikmə günlərinin sayına əsaslanır. Yüksek dərəcəli reyting Mərkəzi Bank və Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi üçün istifadə edilir.

Defolt halında risklərin hecmi

Defolt halında risklərin hecmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanmasına məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcminin artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Bank 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin hecmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Bank GKZ-ları mümkün risk hecmələrinin nəticələrinin diapazonunu modeləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Bankın modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri yarımlı ildən bir qiymətləndirilir.

Kredit riskinin qiymətləndirilmesi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilmesi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realize edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

Qrup gələcək pul vəsaitlərinin hərəketinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakənde kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir.

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Qrup GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermek üçün Qrup hamçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Qrup hamçinin yuxarıdakı "Defoltun tərif" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Qrup GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Qrupun GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılardır:

- Korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DE;
- Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olan və girov qoyulmuş Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Grupun GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılardır:

- Bütün tələbat və ipoteka kreditləri üçün DE və DHZ;
- Mərhələ 1 və Mərhələ 2-ye aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ;
- Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olmayan və girov qoyulmamış Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Bank aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ÜDM-in artım dərəcələri;
- İnflyasiya;
- Monetar siyasət dərcəsi;
- Real və nominal effektiv mübadilə məzənnələrinin dinamikası;
- Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər maliyyə hesabatlarının tarixine bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu eks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Qrup proqnoz məlumatını üçüncü tərəf mənbələrindən əldə edir (xarici reyting agentlikləri, hökumət orqanları, məs. mərkəzi banklar və xarici maliyyə təşkilatları). Bankın kredit riski departamentinin ekspertləri çox hissəli ssenarilərə tətbiq edilən çəkiliyi müəyyən edir. Əsas proqnoz iqtisadi dəyişkən göstəricilər/fərziyyələr GKZ hesablanması üçün hər bir iqtisadi ssenaridə istifadə edilir.

Maliyyə alətləri ədalətlü dəyərlər qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmini deyil, cari kredit riskinin həcmini eks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girov və digər riskin azaldılması üsullarının təsiri Qeyd 10-da göstərilib.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Qrupun daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Qrupun kredit reytingi sistemine əsaslanaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

	<i>Qeydlər</i>	<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>	<i>Dəyərsiz- laşmış</i>	<i>Cəmi</i>
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1 1,248,809	115,093	3,214	-	1,367,116
Kredit teşkilatlarından alınacaq mebleğlər	7	Mərhələ 1 192,579	121,825	3,384	-	317,788
Müşterilərə verilmiş kreditlər	9	Mərhələ 1 95,833	1,142,713	45,868	-	1,284,414
		Mərhələ 2 64,416	100,837	165,846	-	331,099
		Mərhələ 3 -	-	4,140	161,129	165,269
investisiya qiymətli kağızları - DÜGƏD ilə - Amortizasiya hesablanmış dəyerlər	8	Mərhələ 1 1,301,613	123,689	625	-	1,425,927
Istifadə edilməmiş kredit xətləri	22	Mərhələ 1 -	32,527	-	-	32,527
		Mərhələ 1 -	111,012	3,740	-	114,752
		Mərhələ 2 94	11,080	7,545	-	18,719
		Mərhələ 3 -	-	8	-	8
Akkreditivlər		Mərhələ 1 395	4,428	323	-	5,146
Verilmiş zəmanetlər		Mərhələ 1 13,904	493,744	4,479	-	512,127
		Mərhələ 2 3,503	20,088	13,399	-	36,990
		Mərhələ 3 -	-	-	79	79
Diger maliyyə aktivləri	13	Mərhələ 1 -	14,103	-	-	14,103
Cəmi		2,921,146	2,291,139	269,986	161,208	5,643,479

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun daxili kredit reytingi sistemi əsasında 31 dekabr 2017-ci il tarixine 39 sayılı MUBS əsasında ümumi qalıqlar göstərilir:

<i>Qeydlər</i>	<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizlaşmamış</i>			<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsiz- laşmamış</i>	<i>Fərdi şəkildə dəyərsiz- laşmış</i>	<i>Cəmi</i>
	<i>Yüksək reyting</i>	<i>Standart reyting</i>	<i>Qeyri-standart reyting</i>			
31 dekabr 2017-ci il						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	388,733	1,005,788	-	-	-
Kredit teşkilatlarından alınacaq mebleğlər	7	72,540	519,489	-	-	871
Investisiya qiymətli kağızları - satış üçün mövcud olan	8	392,369	13,161	-	-	405,530
Kreditlər və debitor borcları	8	40,568	-	-	-	40,568
Müşterilərə verilmiş kreditlər	9	-	1,024,510	23,716	111,391	99,105
Korporativ kreditlər		-	1,024,510	23,716	111,391	1,258,722
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər		-	143,037	4,455	4,699	3,079
Diger maliyyə aktivləri	13	-	13,231	-	-	13,231
Cəmi		894,210	2,723,105	28,171	116,090	103,055
						3,864,631

Yuxarıdakı cədvəldə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, kredit teşkilatlarından alınacaq mebleğlər və müştərilərə verilmişək yüksək reytingli kreditlər minimal səviyyədə kredit riski olan kreditlərdir, adətən kredit reytingi yüksək səviyyədədir və ya bu səviyyəyə yaxındır və ya çox yaxşı girovla təmin edilmişdir. Yaxşı maliyyə vəziyyəti və yaxşı borcun ödənilməsi tarixi olan digər borcalanlar standart səviyyəyə daxil edilir. Qeyri-standart kreditlər standart reytingdən aşağı olan, lakin fərdi şəkildə dəyərdən düşməmiş kreditlərdən ibarətdir. Müştərilərə verilmiş vaxtı keçmiş kreditlərə yalnız bir neçə gün gecikdirilmiş kreditlər daxildir. 31 dekabr 2017-ci il tarixində vaxtı keçmiş kreditlərə müddətlərinin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir. Vaxtı keçmiş kreditlərin eksəriyyəti dəyərdən düşməş hesab olunmur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizleşmemiş maliyyə aktivlərinin müddətlərinin siniflər üzrə təhlili

31 dekabr 2017-ci il	30 gündən az	31-60 gün	61-90 gün	90 gündən çox	Cəmi
Müşterilərə verilmiş kreditlər					
Korporativ kreditlər	10,477	8,499	7,708	84,707	111,391
Fərdi kreditlər	278	4	—	4,417	4,699
Cəmi	10,755	8,503	7,708	89,124	116,090

Müşterilərə kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat ilə bağlı daha etraflı məlumat 9-cu Qeydə göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəlikləri kreditlərlə eyni qaydada qiymətləndirilir və ehtiyat ayrıılır.

Qrupun pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2018				2017			
	Azərbaycan	İəT	MDB və diger qeyri-İəT dövlətləri	Cəmi	Azərbaycan	İəT	MDB və diger qeyri-İəT dövlətləri	Cəmi
			Azərbaycan	İəT	Cəmi	Azərbaycan	İəT	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	667,549	763,596	71,901	1,503,046	608,263	714,111	143,397	1,465,771
Ticaret qiymətli kağızları	—	895	—	895	—	2,224	—	2,224
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	50,597	239,269	44,968	334,834	45,250	491,312	55,467	592,029
İnvestisiya qiymətli kağızları	603,212	832,649	22,285	1,458,146	389,907	12,344	43,687	445,938
Törəmə maliyyə aktivləri	1,064	722	264	2,050	1,625	—	40	1,665
Müşterilərə verilmiş kreditlər	1,341,437	254,761	135,367	1,731,565	958,190	319,730	72,748	1,350,668
Digər maliyyə aktivləri	6,735	6,876	—	13,611	11,788	1,443	—	13,231
	2,670,594	2,098,768	274,785	5,044,147	2,015,023	1,541,164	315,339	3,871,526
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	498,758	8,823	17,394	524,975	324,582	48,941	26,450	399,973
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	3,892,304	8,484	53,164	3,953,952	2,848,654	14,415	26,892	2,889,961
Digər borc öhdəlikləri	—	—	—	—	—	39,105	—	39,105
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	—	37	44	81	—	2,058	—	2,058
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	84,922	17,378	—	102,300	42,476	39,289	—	81,765
Subordinasiyalı borclar	18,921	—	—	18,921	—	—	—	—
Digər maliyyə öhdəlikləri	12,552	7,118	204	19,874	13,052	1,456	85	14,593
	4,507,457	41,840	70,806	4,620,103	3,228,764	145,264	53,427	3,427,455
Xalis aktivlər/(öhdəliklər)	(1,836,863)	2,056,928	203,979	424,044	(1,213,741)	1,395,900	261,912	444,071

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adı və ya fövgəladə şəraitdə ödəniş tarixində Qrupun ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerine yetire bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitoringini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli teminatın mövcudluğunu daxil edir.

Qrup pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmedən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satılıb bilən yüksək tələbatlı növbə-növ aktivlər portfelinə sahibdir. Bundan əlavə, Qrup ARMB, GMB və TRMB-dən mütləq ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin seviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərində bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2018, %	2017, %
Ani likvidlik əmsalı (ARMB minimum 30% tələb edir) (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər/tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	44	53

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyəlaşdırmanın idarə edilməsi (davamı)

31 dekabr 2018-ci tarixinə PAŞA Bank Georgia SC-nin likvidlik əmsalı (likvidli aktivlərin orta hecmi / öhdəliklərin orta hecmi) GMB-nin tələblərinə əsaslanaraq 34% (31 dekabr 2017-ci il: 47%) olmuşdur. GMB-nin tələb etdiyi minimal likvidlik səviyyəsi 30% təşkil edir.

31 dekabr 2017-ci tarixinə, TRMB-nin müəyyən etdiyi tələblər əsasında PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-nin likvidlik əmsalı 865% (31 dekabr 2017-ci il: 220%) olmuşdur. TRMB-nin tələb etdiyi minimal likvidlik səviyyəsi 100% təşkil edir.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Qrupun 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Qrup gözləyir ki, müştərilərin çoxu Qrup ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Qrupun hesablaşdığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini eks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi 2018
31 dekabr 2018-ci il					
Banklar və dövlət fondları əsasında öhdəliklər	197,228	108,757	151,777	86,531	544,293
Müştərilər əsasında öhdəliklər	3,142,801	446,785	320,478	99,865	4,009,929
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	18,474	2,481	93,172	-	114,127
Subordinasiyalı borc	281	281	21,726	-	22,288
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	37	-	-	-	37
Digər maliyyə öhdəlikləri	19,874	-	-	-	19,874
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	3,378,695	558,304	587,153	186,396	4,710,548
Maliyyə öhdəlikləri					
31 dekabr 2017-ci il					
Banklar və dövlət fondları əsasında öhdəliklər	173,361	52,735	124,869	64,654	415,619
Müştərilər əsasında öhdəliklər	1,986,147	569,100	379,726	-	2,934,973
Digər borc öhdəlikləri	3,370	12,285	24,497	-	40,152
Ümumi yerinə yetirilmiş maliyyə öhdəlikləri					
- Müqavilə üzrə ödəniləcək məbləğlər	(19,609)	(5,079)	-	-	(24,688)
- Müqavilə üzrə alınacaq məbləğlər	19,260	5,240	-	-	24,500
Yerinə yetirilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri, xalis	569	1,489	-	-	2,058
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	39,919	-	52,713	-	92,632
Digər maliyyə öhdəlikləri	14,593	-	-	-	14,593
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	2,217,610	635,770	581,805	64,654	3,499,839

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti tamamlanmış kreditlə bağlı təəhhüdləri göstərilir:

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Qeyri-müəyyən	Cəmi
31 dekabr 2018-ci il	238,711	132,336	271,499	6,812	38,463	687,821
31 dekabr 2017-ci il	278,494	151,338	70,835	-	49,479	550,146

Qrup gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayıcaq.

Qrupun öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində aidiyəti olan şəxslərin təşkilatlarından alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Qrupun əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyəlaşdırması həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərureti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədile tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi eks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıda cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıda cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə getirib çıxara bilər. Qrup bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Qrup bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlara bağlı tedbirənin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sisteminə vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəketlərinin edələli dəyeri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Qrup bazar riskini həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə edir. Qrupun iri bazar riski təmərküzləri yoxdur.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyerinin və ya gələcək pul vəsaitləri hərəketlərinin faiz dərəcəsinin artırması/azalması nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2018-ci il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz geliri üzrə faiz dərəcəsində ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2018-ci il və 2017-ci il tarixlərinə Qrupun əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyerinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Qrup özünün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatına və pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatına qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrinə dəyişikliklərin təsir göstərməsi riskinə məruzdur.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini AZN devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Qrupa valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. ARMB-nin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Qrupun açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitoringini həyata keçirir.

31 dekabr 2018-ci ildə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan larişi	Türk lirası	Digər valyuta	2018-ci il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vesaitlərinin ekvivalentləri	436,106	848,599	166,972	13,742	22,186	15,441	1,503,046
Ticarət qiymətli kağızları	-	494	-	-	401	-	895
Kredit teşkilatlarından alınacaq məbləğlər	21,735	246,842	45,711	3,256	-	17,290	334,834
İnvestisiya qiymətli kağızları	485,791	840,234	117,414	12,037	2,670	-	1,458,146
Törəmə maliyyə aktivləri	1,064	722	-	264	-	-	2,050
Müşterilərə verilmiş kreditter	642,311	717,367	213,706	45,147	113,034	-	1,731,565
Digər maliyyə aktivləri	2,074	499	3,934	7	7,095	2	13,611
Cəmi maliyyə aktivləri	1,589,081	2,654,757	547,737	74,453	145,386	32,733	5,044,147
Törəmə alətlərin təsiri	34,529	15,380	-	-	557	-	50,466
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları açısından öhdəliklər	276,508	160,773	71,266	4,463	11,221	744	524,975
Müşterilər açısından öhdəliklər	1,114,474	2,326,046	461,877	12,294	7,204	32,057	3,953,952
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	-	-	44	37	-	81
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	84,922	-	-	17,378	-	102,300
Subordinasiyalı borclar	-	18,921	-	-	-	-	18,921
Digər maliyyə öhdəlikləri	10,902	3,680	1,110	156	4,026	-	19,874
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	1,401,684	2,594,342	534,253	16,957	39,866	32,801	4,620,103
Törəmə alətlərin təsiri	-	35,181	-	-	15,240	-	50,421
Törəmə alətlərin təsirindən sonra xalis maliyyə mövqeyi	221,726	40,614	13,484	57,496	90,837	(68)	424,089

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski (davamı)

31 dekabr 2017-ci ildə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan larişi	Türk lirası	Digər valyuta	2017-ci il camı
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlerinin ekvivalentləri	196,085	865,637	379,731	8,305	4,499	11,514	1,465,771
Ticarət qiymətli kağızları	-	-	-	-	2,224	-	2,224
Kredit teşkilatlarından alınacaq mebləğlər	45,244	456,286	66,911	5,237	-	18,351	592,029
İnvestisiya qiymətli kağızları	385,851	27,582	-	22,919	6,307	3,279	445,938
Törəmə maliyyə aktivləri	1,625	-	-	40	-	-	1,665
Müşterilərə verilmiş kreditlər	458,845	418,444	233,957	38,065	201,328	29	1,350,668
Digər maliyyə aktivləri	10,157	559	1,064	3	1,443	5	13,231
Cəmi maliyyə aktivləri	1,097,807	1,768,508	681,653	74,569	215,801	33,178	3,871,526
Törəmə alətlərin təsiri	-	14,424	-	-	10,076	-	24,500
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	155,215	162,513	29,681	6,510	46,035	19	399,973
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	696,416	1,551,068	603,266	5,433	3,874	29,904	2,889,961
Digər borc öhdəlikləri	-	7,073	32,032	-	-	-	39,105
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	1,576	-	-	-	482	-	2,058
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	42,476	-	-	39,289	-	81,765
Digər maliyyə öhdəlikləri	11,299	629	1,087	80	1,456	42	14,593
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	864,506	1,763,759	666,066	12,023	91,136	29,965	3,427,455
Törəmə alətlərin təsiri	-	-	9,934	-	14,754	-	24,688
Törəmə alətlərin təsirindən sonra xalis maliyyə mövqeyi	233,301	19,173	5,663	62,546	119,987	3,213	443,883

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun ABŞ dollarının, Avronun, Gürcü lariisinin və Türk lirasının AZN-ə qarşı artmasına və azalmasına həssaslığı göstərilir. Bunlar baş rehberliyə valyuta riski haqqında daxili hesabatlar veriləndə istifadə edilən həssaslıq dərcəsidir və rəhbərlik tərəfindən xarici valyuta məzənnələrində mümkün dəyişikliyin qiymətləndirilməsinə təmsil edir. Həssaslıq təhlilinə yalnız xarici valyuta ilə ifadə edilmiş mövcud monetar maddələr daxildir və onların dövrün sonunda çevrilmesi zamanı valyuta məzənnələrində müəyyən edilmiş dəyişiklik edilir. Həssaslıq təhlilinə xarici kreditlər, eləcə də kreditin verildiyi valyuta kredit verənin və ya borc alanın valyutasından fərqli olanda, Qrup daxilində xarici eməliyyatlara kreditlər daxildir.

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərində aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəl mənfəətə təsir:

	2018		2017	
	AZN / ABŞ dolları +14%	AZN / ABŞ dolları -3%	AZN / ABŞ dolları +11.3%	AZN / ABŞ dolları -11.3%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	5,686	(1,218)	2,167	(2,167)
2018				
	AZN/Avro +3%	AZN/Avro -3%	AZN/Avro +13.5%	AZN/Avro -13.5%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	1,888	(405)	765	(765)
2018				
	Gürcüstan larişi / AZN +15%	Gürcüstan larişi / AZN -15%	Gürcüstan larişi / AZN +15%	Gürcüstan larişi / AZN -15%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	8,624	(8,624)	9,382	(9,382)
2018				
	Türk lirası / AZN +20%	Türk lirası / AZN -25%	Türk lirası / AZN +20%	Türk lirası / AZN -14%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	18,167	(22,709)	23,997	(16,798)

27. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyeri

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyerini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzeliş edilməmiş) qiymətlər;
- Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolayı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Ədalətli dəyeri açıqlamaq üçün Qrup aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçüləsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	

Ədalətli dəyeri ilə ölçülen aktivlər

Ticarət qiymətli kağızları	31 dekabr 2018-ci il	895	-	-	895
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜĞƏD ilə ölçülen Töremsə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2018-ci il	337,346	1,088,581	-	1,425,927
	31 dekabr 2018-ci il	-	2,050	-	2,050

Ədalətli dəyeri açıqlanan aktivlər

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2018-ci il	1,503,046	-	-	1,503,046
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2018-ci il	-	334,834	-	334,834
Amortizasiya hesablanmış dəyərlərə ölçülen investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2018-ci il	19,585	-	13,487	33,072
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	1,682,643	1,682,643
İnvestisiya əmlakı	31 dekabr 2018-ci il	-	-	71,719	71,719
Diger maliyyə aktivləri	31 dekabr 2018-ci il	-	-	13,611	13,611

Ədalətli dəyərin ölçüləsi üçün istifadə edilən göstəricilər

Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Ədalətli dəyərin ölçüləsi üçün istifadə edilən göstəricilər		Cəmi
		Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	

Ədalətli dəyeri ilə ölçülen öhdəliklər

Töremsə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2018-ci il	-	81	-	81
-----------------------------	----------------------	---	----	---	----

Ədalətli dəyeri açıqlanan öhdəliklər

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	525,021	-	525,021
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2018-ci il	-	-	3,953,178	3,953,178
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2018-ci il	-	-	103,096	103,096
Subordinasiyalı borc	31 dekabr 2018-ci il	-	-	18,921	18,921
Diger maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2018-ci il	-	-	19,874	19,874

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyata alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
Ticarət qiymətli kağızları	31 dekabr 2017-ci il	2,224	-	-	2,224
İnvestisiya qiymətli kağızları – satış üçün mövcud olan Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2017-ci il 31 dekabr 2017-ci il	16,400 -	385,851 1,665	3,279 -	405,530 1,665
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2017-ci il	1,465,771	-	-	1,465,771
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	592,029	592,029
İnvestisiya qiymətli kağızları – kreditlər və debitor borcları	31 dekabr 2017-ci il	-	-	41,084	41,084
Müşterilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	1,326,636	1,326,636
İnvestisiya emlakı	31 dekabr 2017-ci il	-	-	1,668	1,668
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2017-ci il	-	2,058	-	2,058
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	399,973	399,973
Müşterilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2017-ci il	-	-	2,895,186	2,895,186
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2017-ci il	-	-	39,105	39,105
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2017-ci il	-	-	81,701	81,701

(Məbləğlər min Azerbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyeri (davamı)

Ədalətli dəyerlə eks etdirilməmiş maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyeri

Aşağıda Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyerlə eks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyerləri və ədalətli dəyerləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyerləri təqdim edilir:

	Balans dəyeri 2018-ci il	Ədalətli dəyer 2018-ci il	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2018-ci il	Balans dəyeri 2017-ci il	Ədalətli dəyer 2017-ci il	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2017-ci il
Maliyyə aktivləri						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,503,046	1,503,046	-	1,465,771	1,465,771	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	334,834	334,834	-	592,029	592,029	-
Amortizasiya hesablanmış deyerlər investisiya qiymətlə kağızları	32,219	33,072	853	40,408	41,084	676
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,731,565	1,682,643	(48,922)	1,350,668	1,326,636	(24,032)
Diger maliyyə aktivləri	13,611	13,611	-	13,231	13,231	-
Maliyyə öhdəlikləri						
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	524,975	525,021	(46)	399,973	399,973	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,953,952	3,953,178	774	2,889,961	2,895,186	(5,225)
Diger borc öhdəlikləri				39,105	39,105	-
Subordinasiyalı borclar	18,921	18,921	-	-	-	-
Buraxılmış borc qiymətləi kağızları	102,300	103,096	(796)	81,765	81,701	64
Diger maliyyə öhdəlikləri	19,874	19,874	-			-
Realizasiya edilməmiş ədalətli deyərdə cəmi tanınmamış deyişiklik			<u>(48,137)</u>			<u>(28,517)</u>

Qiymətləndirmə texnikaları və fərziyyələri

Aşağıda qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etmekdə ədalətli dəyerlə qeydə alınmış maliyyə alətlərinin ədalətli dəyerinin müəyyən edilməsi təsvir olunur. Buraya alətləri qiymətləndirərkən bazar iştirakçılarının edacayı fərziyyələrin Qrup tərəfindən qiymətləndirilməsi daxildir.

Sabit dərəcəli maliyyə alətləri

Amortizasiya olunmuş dəyerlə ucotta alınan müəyyən dərəcəli maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyeri ilk dəfə tanındığı zaman bazar faiz dərəcələrinin analogi maliyyə alətləri üçün təklif edilmiş cari bazar dərəcələri ilə müqayisə edilməsi yolu ilə qiymətləndirilir. Müəyyən faizli depozitlərin qiymətləndirilmiş ədalətli dəyeri analogi kredit riski və ödəmə müddəti olan borclar üçün pul bazarda qüvvədə olan diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətləri əsasında hesablanır. Birjada buraxılmış borc alətlərinin ədalətli dəyeri elan edilmişə bazar qiymətlərinə əsaslanır. Buraxılmış istiqrazlar üçün bazar qiymətləri mövcud olmayanda ödəniş tarixinədək qalan müddəti nəzərə almaqla cari faiz dərəcəsi ilə gəlirlilik əynisi əsasında diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətləri modeli istifadə edilir.

Ədalətli dəyerləri balans dəyerlərinə təxminini bərabər olan aktivlər

Tez satılı bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyerləri təxminən ədalətli dəyerlərinə bərabərdir. Bu ehtimal müddəlli depozillər, ödəmə müddəli müəyyən edilməmiş emanət hesabları və dəyişen dərəcəli maliyyə alətlərinə də tətbiq edilir.

Müəyyən və dəyişen dərəcəli maliyyə alətləri

Birjada alınıb-satılan borc alətlərinin ədalətli dəyeri elan edilmiş bazar qiymətlərinə əsaslanır. Birjada alınıb-satılan borc alətlərinin ədalətli dəyeri oxşar şərtlər, kredit riski və qalan müddəti olan borc aləti üçün mövcud olan cari dərəcələri istifadə etmekdə gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont edərək qiymətləndirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

3-cü səviyyəli ədalətli dəyərlə ölçülmüş aktivlərdə və öhdəliklərdə hərəkət

Aşağıdakı cədvəller ədalətli dəyərlə ölçülmüş 3-cü səviyyəli aktiv və öhdəliklərin ilkin və yekun qalıqların üzləşdirilməsini göstərir:

	<i>9 sayılı MHBS-nin qabul edilmesi zamani köçürmələr</i>	<i>Mənfeət və ya zərərdə qeydə almılmış cəmi gəlir</i>	<i>Diger Ümumi gəlirdə qeydə almılmış cəmi gəlir</i>	<i>Alışlar</i>	<i>Satışlar</i>	<i>Məzənnə fərqi</i>	<i>31 dekabr 2018-ci il</i>
	<i>31 dekabr 2017-ci il</i>	<i>1 yanvar 2018-ci il</i>					
Aktivlər							
DÜĞƏD ilə investisiya qiyməti kağızları	3,279	-	3,279	(4)	-	(3,208)	(67)
Cəmi	3,279	-	3,279	(4)	-	(3,208)	(67)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə ədalətli dəyərlə eks etdirilmiş 3-cü səviyyəli aktiv kimi müəyyən edilmiş qiymətli kağızlar 31 dekabr 2016-ci il tarixində başa çatan dövrün sonuna yaxın aldə edilmişdir. 3-cü səviyyəli maliyyə aktivlərinə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə bənzər şərtləri və kredit riski xüsusiyyətləri olan borc alətləri üçün mövcud olan cari dərəcələrə əsasən diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilmiş dəyişkən dərəcəli korporativ istiqrazlar daxildir. 31 dekabr 2017-ci il tarixinə ədalətli dəyərdə və məzənnə fərqində dəyişiklik istisna olmaqla hər hansı bir hərəkət olmamışdır.

28. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəliyi "Risklərin idarə edilməsi" adlı 26-ci Qeyddə göstərilir.

	2018			2017		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,503,046	-	1,503,046	1,465,771	-	1,465,771
Ticarət qiyməti kağızları	895	-	895	2,224	-	2,224
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	334,834	-	334,834	592,029	-	592,029
Investisiya qiymətli kağızları	1,194,736	263,410	1,458,146	397,343	48,595	445,938
Törəmə maliyyə aktivləri	2,050	-	2,050	1,665	-	1,665
Müştərilərə verilmiş kreditlər	792,469	939,096	1,731,565	662,823	687,845	1,350,668
Investisiya emlakı	-	71,719	71,719	-	1,668	1,668
Əmlak və avadanlıqlar	-	18,236	18,236	-	12,808	12,808
Qeyri-maddi aktivlər	-	49,754	49,754	-	48,954	48,954
Cari mənfeət vergisi aktivləri	-	-	-	2,154	-	2,154
Təxirə salınmış mənfeət vergisi aktivləri	-	4,003	4,003	-	640	640
Diger aktivlər	34,457	659	35,116	32,907	989	33,896
Cəmi aktivlər	3,862,487	1,346,877	5,209,364	3,156,916	801,499	3,958,415
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	306,430	218,545	524,975	223,731	176,242	399,973
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,569,598	384,354	3,953,952	2,530,743	359,218	2,889,961
Diger borc öhdəlikləri	-	-	-	15,153	23,952	39,105
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	20,610	81,690	102,300	39,289	42,476	81,765
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	37	44	81	2,058	-	2,058
Cari mənfeət vergisi öhdəlikləri	5,516	-	5,516	1,136	-	1,136
Təxirə salınmış mənfeət vergisi öhdəlikləri	-	7,886	7,886	-	10,056	10,056
Subordinasiyalı borc	-	18,921	18,921	-	-	-
Zəmanətlər və digər akkreditivlər						
Üçün ehtiyat	6,425	-	6,425	3,112	-	3,112
Diger öhdəliklər	41,299	-	41,299	30,266	1,834	32,100
Cəmi öhdəliklər	3,949,915	711,440	4,661,355	2,845,488	613,778	3,459,266
Xalis aktivlər	(87,428)	635,437	548,009	311,428	187,721	499,149

Mənfi fərqli bir il ərzində əlaqəli tərəflərdən ibarət müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsi ilə bağlıdır. Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Qrup üçün yaxın gelecekdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Qrup qənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata bilecek.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Əlaqəli tərəflərə dair Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar" MHBS-yə uyğun olaraq tərəflər obu halda əlaqəliaidiyyəti olan hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial əlaqəliaidiyyəti olan tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər Aidiyyəti olan şəxslər aidiyyəti olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar əlaqəliaidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır.

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2018					2017				
	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Sair	Cəmi	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Sair	Cəmi
Pul vesaitləri və pul vesaitlərinin ekvivalentləri	-	60	-	-	60	-	2,225	-	-	2,225
1 yanvara kredit qalığı, ümumi il ərzində verilmiş kreditlər	-	110,974	3,380	24,285	138,639	-	100,381	3,293	24,345	128,019
Il ərzində kredit ödəmələri	-	179,381	5,412	36,462	221,255	-	134,117	2,219	6	136,342
Faiz hesablamaları	-	(155,271)	(3,354)	(26,835)	(185,460)	-	(122,899)	(2,120)	(80)	(125,099)
Məzənnə fərgi	-	-	186	126	312	-	1,853	32	13	1,898
31 dekabrda kredit qalığı, ümumi	-	(4,986)	(1,340)	(141)	(6,467)	-	(2,478)	(44)	1	(2,521)
Çıxılsın: 31 dekabrda olan dəyərsizləşmə etibarı	-	(1,172)	(114)	(191)	(1,477)	-	(977)	(2)	-	(979)
31 dekabrda kredit qalığı, xalls	-	128,926	4,170	33,706	166,802	-	109,997	3,378	24,285	137,660
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	7,761	368	1,918	10,047	-	7,876	463	22	8,361
2018										
Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Sair	Cəmi	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Sair	Cəmi	
1 yanvara depozit il ərzində alınmış depozitlər	-	436,436	4,978	94,685	536,099	-	454,434	5,800	58,806	519,040
Il ərzində ödənilmiş depozitlər	-	1,039,466	11,729	55,784	1,106,979	-	404,684	563	56,043	461,290
Faiz hesablamaları	-	(1,190,743)	(11,546)	(54,139)	(1,256,428)	-	(442,625)	(1,344)	(20,918)	(464,887)
Məzənnə fərgi	-	683	117	-	800	-	167	3	59	229
31 dekabrda depozitlər	-	(16,042)	80	(2,568)	(18,530)	-	19,776	(44)	695	20,427
Banklar və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	-	269,800	5,358	93,762	368,920	-	436,436	4,978	94,685	536,099
Cari hesablar	45,059	511,255	2,767	829,768	1,388,849	43,374	280,136	321,681	75,609	720,800
Subordinasiyalı borc	18,921	-	-	-	18,921	-	-	-	-	-
Buraxılmış borc qiyməti kağızları	42,464	40,675	-	-	83,139	-	40,692	-	-	40,692
Diger aktivlər	-	334	14	3	351	-	-	-	-	-
Diger öhdəliklər	36	2,912	-	219	3,167	-	-	-	-	-
Depozitlər üzrə faiz xəci	(1,428)	(17,435)	(262)	(3,081)	(22,206)	(117)	(15,762)	(549)	(617)	(17,045)
Verilmiş zəmanətler	-	6,766	-	6,173	12,939	-	21,917	-	-	21,917
Verilmiş akkreditivlər	-	-	-	573	573	-	387	-	-	387
Istifadə edilməmiş kredit xətəri	182	13,639	1,789	6,061	21,671	187	39,839	1,148	285	41,459
Haqq və komissiya gəliri	48	4,177	26	1,539	5,790	56	4,049	20	3	4,128
Haqq və komissiya xəci	(400)	(112)	-	(35)	(547)	-	-	-	-	-
Xarici valyuta ilə dilinç əməliyyatlarından xalis gəlirlər/zərərlər	1,237	3,106	38	2,225	6,606	307	4,062	1,447	2,168	7,984
Diger emalıyyat xərcləri	(59)	(2,713)	(5)	-	(2,777)	-	(1,725)	-	-	(1,725)
Diger gəlir	-	34	-	-	34	-	-	-	-	-

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

Qrup 31 dekabr 2018-ci il tarixinə 89,001 min AZN (2017-ci il: 122,401 min AZN) məbləğində borcalanlara verilmiş kreditlər və yerli banklarda yerləşdiriyi depozitlərə görə əsas şirkətdən zəmanət almışdır.

Əsas rəhbərlik heyətinə ödəniləcək məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2018	2017
Əmək haqqı və digər ödənişlər	(11,902)	(12,147)
Sosial siyortə məsəfləri	(2,056)	(2,087)
Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər	(13,958)	(14,234)

30. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər

	Qeyd	Buraxılmış borc qiymətləi kağızları	Subordinasiyalı borc	Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklər
31 dekabr 2016-ci il tarixinə balans dəyeri		18,705	-	18,705
Emissiyadan daxilolmalar		165,216	-	165,216
Geri alınma		(101,321)	-	(101,321)
Məzənnə fərqi		(1,747)	-	(1,747)
Diger		912	-	912
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyeri	17	81,765	-	81,765
Emissiyadan daxilolmalar		146,132	18,700	164,832
Geri alınma		(110,453)	-	(110,453)
Məzənnə fərqi		(15,085)	-	(15,085)
Diger		(59)	221	162
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyeri	17, 18	102,300	18,921	121,221

31. Kapitalın adekvatlığı

Bank fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını feal şəkildə idarə edir. Bankın kapitalının adekvatlığı, digər metodlarla yanaşı, ARMB tərefindən təyin edilmiş kapitalın adekvatlığı normativindən istifadə etməklə nəzərat edir.

Keçmiş il ərzində Bank bütün kənardan müəyyən edilmiş kapital tələblərinə tam əməl etmişdir.

Bank tərefindən kapitalın idarə edilmesi siyasetinin əsas məqsədi – Bankda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyerinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinqinin və kapitalın adekvatlığı reytinqlərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlıqlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlıqlara qaytara və ya kapital qiymətləi kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyaset və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB banklardan nizamlayıcı kapital üçün kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülümiş aktivlərin 10%-i (2017-ci il: 10%) dərəcəsində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə Bankın bu əsasla kapitalın adekvatlığı əmsalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2018	2017
1 dərəceli kapital	313,559	328,238
2 dərəceli kapital	121,482	78,294
Çıxılsın: kapitaldan tutulmalar	(149,301)	(148,987)
Cəmi nizamnamə kapitalı	285,740	257,545
Risk dərəcəsi üzrə ölçülümiş aktivlər	2,099,493	1,553,166
Kapitalın adekvatlığı əmsalı	12%	15%

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

31. Kapitalın adekvatlığı (davamı)

GMB kapital adekvatlığı əmsalı

GMB banklardan nizamlayıcı kapital üçün kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülümiş aktivlərin 9.6%-i (2017-ci il: 9.6%) dərəcesində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə PAŞA Bank Georgia-nın kapital adekvatlığı əmsalı 24.8% (31 dekabr 2017-ci il: 39%) olmuşdur.

BNNA banklardan nizamlayıcı kapital üçün kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülümiş aktivlərin 8%-i (2017-ci il: 8%) dərəcesində saxlamağı tələb edir. PAŞA Yatırım-in standart kapital adekvatlığı əmsalı BNNA-ya uyğun hesablanır. 31 dekabr 2018-ci il tarixində bankın kapital adekvatlığı əmsalı 38% (31 dekabr 2017-ci il: 32%) olmuşdur.

32. Aralıq dövr başa çatandan sonra baş vermiş hadisələr

2018-ci ilin dekabr ayında Bankın idarə heyəti özəl yatırım vasitəsinə müddəti 3 il ərzində tamamlanan cəmi 25,000 min ABŞ dolları (və ya 42,500 min AZN) məbləğində borc qiymətli kağızlarının buraxılmasını təsdiq etmişdir. 2019-cu ilin yanvar ayında Bank cəmi 11,434 min ABŞ dolları (19,448 min AZN) məbləğində borc qiymətli kağızları yerləşdirmişdir. Bunlar 2019-cu ilin aprel ayında geri alınmışdır.

2019-cu ilin yanvar ayında PASHA Yatırım Bankası A.Ş. ödəniş müddəti 3 ildən çox olan 25,000 ABŞ dolları məbləğində yeni borc qiymətli kağızları buraxmışdır. Bundan əlavə, 2019-cu ilin yanvar və fevral aylarında, PASHA Yatırım Bankası A.Ş. 50,000 Türk lirəsi məbləğində qısamüddətli borc qiymətli kağızları buraxmışdır.

About EY

EY is a global leader in assurance, tax, transaction and advisory services. The insights and quality services we deliver help build trust and confidence in the capital markets and in economies the world over. We develop outstanding leaders who team to deliver on our promises to all of our stakeholders. In so doing, we play a critical role in building a better working world for our people, for our clients and for our communities.

EY refers to the global organization, and may refer to one or more, of the member firms of Ernst & Young Global Limited, each of which is a separate legal entity. Ernst & Young Global Limited, a UK company limited by guarantee, does not provide services to clients.

For more information about our organization, please visit ey.com.

© Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

All Rights Reserved.

ED None.

ey.com